

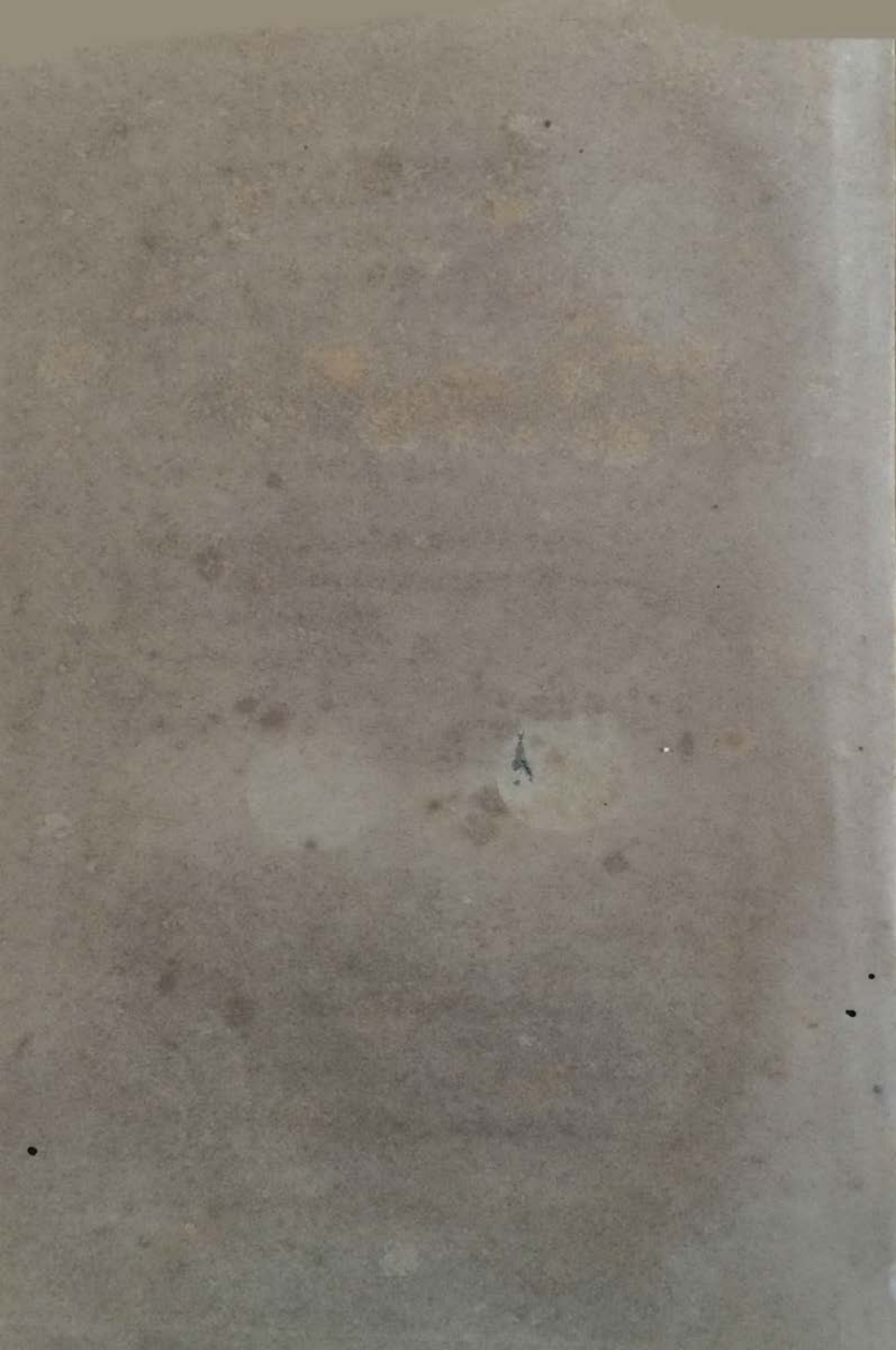
978

ՄԵԾ
ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

200

ՄԵՇ

ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՏՂԱՅՈՑ ՀԱՄԱՐ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

1880

1870

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1870

UNIVERSITY OF CHICAGO

ՄԵԾ

ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԳԼՈՒԽ Ա

ՅԱԿՈՒՄ ՄԱՐԻԱՄ ԵՒ ԱՆՈՆՅ ՀԱՅՐԸ

Հայր մը և անոր երկու պզտիկ տղայք սովորութիւն ունէին ատեն ատեն արտերը մեկտեղ պտըտիլ, և հոն այլեւայլ բաներու վրայ խօսակցիլ: Տղոց մէկը, Յակոբ անունով՝ մանչ մըն էր. միւսը աղջիկ էր, Մարիամ անունով:

Երբ օր մը այսպէս արտերը կը պտըտէին, Հայրը յոգնեցաւ և մեծ ծառի մը շուքին տակ նստաւ, բայց տղայք չուզելով նստիլ՝ սկսան յատկին անդին շրջիլ, ծաղիկներ ժողվել և իրենց հօրը բերել: Ետքը տղայք ալ յոգնելով իրենց հօրը քով նստան, և անոր հարցուցին թէ իրենց բերած ծաղիկները գեղեցիկ չե՞ն:

«Շատ գեղեցիկ են», ըսաւ հայրը, և շնորհակալ եղաւ անոնց ընծային համար:

Քիչ մը ետքը թռչուն մը անոնց քով կը թռչ-
չըտէր : Թռչունին փետուրները դեղին և մութ
դոյն էին . թռած ժամանակը թռչունը կ'երգէր :
Տղայք իրենց աչքերը տնկած անոր կը նայէին ,
մինչեւ որ աներեւոյթ եղաւ :

Արտին մէջ քանի մը ոչխար , կովեր և ձիեր
ալ կային , որոնք հանդարտաբար կ'արածէին :

Մինչ պղտիկ աղջիկն ու եղբայրը և անոնց հայ-
րը այսպէս նստած կը խօսակցէին , թիթեռնիկ-
ներ ալ եկան անոնց քով . բայց տղայք բնաւ
ջանք չըրին զանոնք բռնելու , ինչու որ այսպի-
սի բան մ'ընել արգիլուած էր անոնց : Անոնք
գոց ըրած էին նաեւ երգի մը սա խօսքերը .

“Պղտիկ ճանճ՝ մինալ բնաւ , ես պիտի չմեռցնեմ՝ :

Ինչու որ ցաւ կը քաշէ՝ երբ ես անոր վնասեմ” :

Արեւը շատ տաք էր , բայց Մարիամ և Յա-
կոբ շուքին տակը նստած՝ տաքութիւնը չէին

զգար : կ'ուզէ՞ք գիտնալ թէ
ինչ բանի վրայ խօսեցան :

Երկրորդ գլուխը պիտի պատ-

մէ ձեզի

քանի

մը բան՝

որ հայ-

րըն ա-

նոնց ը-

սաւ :

ԳԼՈՒԽ Բ

Ա Ս Տ ՈՒ Ծ Ո Յ

ՆԻ ԵՆՈՐ ԲԵՐԵՐԵՐՈՒԹԵՆԵՆԸ ՎԼԵՅ

« Աստուած շատ բարերար է, և միշտ կ'ուզէ մեզ երջանիկ ընել: Մեր ամէն օրուան կերակուրը տուողն Ան է. հագնելու հանգերձ և բնակելու տուն տուողն Ան է: Բան մը չունինք որ Ան տուած չըլլայ մեզի, ոչ ալ զուարճութիւն մը՝ որ մեզի համար Ան պատրաստած չըլլայ: »

Աստուած է որ արեւը կը ծագեցընէ՝ մեզ տաքցընելու համար: Անիկա մեզի կարողութիւն կուտայ դաշտերը պտրտիլ, և մեր շուրջը եղած զուարճալի տեսարանները վայելել: Մենք կը սիրենք գեղեցիկ ծաղիկներ տեսնել, որոնց արարիչն Աստուած է:

Կը սիրենք թռչուններուն քաղցր ձայնը լսել. ասոնք ալ Աստուած ստեղծեց մեր զուարճութեանը համար: Մեր պարտիզին մէջ տնկուած ծառերուն անոյշ պտուղները կը վայելենք, բայց բնաւ մոռնալու չենք թէ այս պտուղներն ալ Աստուծմէ արուած են մեզի:

Եթէ Անիկա պտուղ, ծաղիկ և թռչուն տուած չըլլար մեզի, թէեւ կրնայինք ապրիլ, բայց մեր զուարճութիւնը պակաս պիտի ըլլար:

Աստուած բարերար է բոլոր կենդանի արարածներուն : Այս կովերը, ոչխարները և ճիւղերը, որ հիմա մեր առջեւ են, Աստուծոյ տուած կեանքը կը վայելեն : Աստուած կը հոգայ թռչուններն և ճճիւնները . եթէ Մն չպահէ և չկերակրէ զանոնք, ամէնքն ալ կը մեռնին : Աստուած զինքը սիրողները կը սիրէ, և բարերար է չարերուն անդամ : Չարերուն վայելած ամէն բարիքը տուողն Աստուած է : Մն կը խորհի անոնց վրայ, թէպէտ անոնք Աստուծոյ վրայ չեն խորհիր :

Շատ անգամ Աստուծոյ վրայ խորհինք, շնորհակալ ըլլանք Անոր մարդասիրութեանը համար, և օգնութիւն խնդրենք Անկէ՝ որ սիրով Անոր հնազանդինք” :

ԳԼՈՒԽ Գ

ԾՄԱՂԻԿԸ

ԵՒ ԵՆՈՐ ՍԵՐՄԸ

Քանի որ ծառին տակը նստած էին, հայրը տղոց բերած ծաղիկներէն հատ մ'առաւ, և հարցուց անոնց, « Այսպիսի ծաղիկ մը կրնա՞ք շինել” :

« Ոչ”, պատասխանեց Մարիամ, « չենք կրնար” :

Աշխարհիս մէջ չկայ մէկը, որ կարող է այսպիսի ծաղիկ մը շինել” ։

“Ուստի՞ դիտես, Մարիամ”, ըսաւ հայրը ։

– “Աղէկ դիտեմ, քանզի տեսած եմ թէ ծաղիկները սերմերէ կը բուսնին ։ Դուն անգամ մը քանի մը սերմ տուիր ինծի իմ պարտիզիս համար, և օգնեցիր ինծի զանոնք ցանելու, և հիմա անոնք ծաղիկներ եղան” ։

– “Ուրեմն կրնա՞ս ըսել ինծի թէ սերմերը ուստի՞ կըլլան” ։

“Անոնք դուն ծախու առիր, այնպէս չէ՞ հայրիկ,” հարցուց Յակոբ ։

“Այո”, ըսաւ հայրը, “բայց սերմն ո՞վ շինեց” ։

Մարիամ պատասխան մը չէր կրնար տալ ։ Ուստի հօրմէն խնդրեց որ սերմերուն ուստի ըլլալն անոնց հասկըցընէ ։

Անատեն հայրը թողմած ծաղիկ մ’առաւ, և անոր քանի մը թերթը փրցընելով, ծաղկին մէջ սերմերուն պահուած տեղը ցուցուց և ըսաւ, “Երբ ծաղիկները սկսին թողմիլ, սերմերը շարունակ կը մեծնան և կը հասնին, մինչեւ որ ժողվուին կամ գետին իյնան ։ Ուրեմն կը տեսնէ՞ք”, ըսաւ, “որ թէեւ ծաղիկները սերմերէն կ’ըլլեն, սակայն առաջ սերմերը ծաղիկներէն ելած են ։ Հիմա կրնա՞ք ինծի ըսել թէ ամենէն առջի սերմերն աշխարհիս մէջ ինչպէս գըտնուեցան” ։

“Կարծեմ թէ զանոնք Աստուած ստեղծած

ըլլալու է”, պատասխանեց պզտիկ աղջիկը :

“ Այո, այդպէս է”, ըսաւ հայրը . “ եթէ ինձի մտիկ կ’ընէք, ձեզի կը խօսիմ ատոր վրայով ” : Ուստի խօսքը շարունակելով ըսաւ ,

“ Ժամանակաւ ոչ աշխարհ կար, ոչ արեւ, ոչ լուսին և ոչ ալ աստղ : Այն ժամանակն ասկէ շատ առաջ էր ” :

“ Քսա՞ն տարի առաջ”, հարցուց Յակոբ :

Յակոբ չորս տարեկան պզտիկ մանչ մըն էր, և կը կարծէր թէ մէկ տարի երկայն ժամանակ է . մինչեւ քսան համրել գիտէր, և իր խելքովը կը կարծէր թէ քսան տարին չափազանց երկար ժամանակ է :

Այս գրքոյկը կարդացողները կրնան լաւ հասկընալ թէ այս տղան խելացի կամ գիտուն չէր :

Այս հարցումը ընելուն համար հայրը Յակոբայ վրայ չինդաց, բայց ըսաւ “ Քսան տարիէն աւելի է, հարիւր անգամ քսան տարիէն ալ աւելի է ” :

Այն ժամանակ՝ թէև աշխարհս չկար, բայց Աստուած կար, և Անոր հաճոյ թուեցաւ աշխարհ մը ստեղծել ” :

ԳԼՈՒԽ Դ

Ս Ս Տ ՈՒ Ա Ծ

ԱՄԷՆ ԻՆՆ ԱՍԵՂԾԻՅ

Ս. Ն.
 Խարհս
 շինե լու
 համար
 նիւթ
 չկար,
 բայց
 Ս. ս. տ.
 ու ա ծ

զանիկա ոչինչէն ստեղծեց,
 նաեւ ցորեկը ծագող արևը, և դի-
 շերը ծագող լուսինն ու աստղերն
 ալ ստեղծեց: — Աստուած մարդն
 ալ ստեղծեց, որ աշխարհի մէջ
 բնակի, ու նաեւ ամէն տեսակ ա-
 նասուններ, թռչուններ և ճճիներ: Ստեղծեց նաեւ այն մեծ ծովն, որուն
 մէջ անթիւ ձուկեր կը գտնուին:

Բայց կենդանի արարածները չըս-
 տեղծած՝ Աստուած անոնց համար աշ-
 խարհս պատրաստած էր, ծառերն և տունկերն
 ալ՝ անոնց օգտին ու դործածութեանը համար:

Երբ Աստուած ծառերը, տունկերը և ծաղիկները ստեղծեց, հրամայեց որ անոնք սերմ ունենան, որ ուրիշ ծառեր և տունկեր ելլեն անոնցմէ : Աստուծոյ մեծ զօրութենէն է որ սերմէն ծաղիկ կը բուսնի, ինչպէս որ դուք ալ ըսիք” :

“ Այս քու յիշածներէդ զատ՝ Աստուած ուրիշ բան ալ ստեղծեց”, հարցուց Մարիամ :

“ Աստուած ամէն բան ստեղծեց”, պատասխանեց հայրը : “ Տեսած բաներէդ մէկը չկայ, որ Աստուած ստեղծած չէ” :

Ասկէ առաջ եղած բաներէն, կամ ներկայ բաներէն մէկը չկայ որ Ան ստեղծած չէ” :

“ Բայց կարծեմ թէ իմ հանդերձներս, ասեղներս, գնդասեղներս (նիւլ) և մեր տունը, Աստուած չստեղծեց. այնպէս չէ՞ հայրիկ”, հարցուց աղջիկը :

– “ Իմ աղջկանս հանդերձները զանազան բուսած բաներէ շինուած են, բայց Աստուած բուսցրնել տուաւ այս բաները : Գնդասեղները, ասեղները և շատ ուրիշ բաներ մարդիկ հողին մէջ եղած մետաղներէն (սառն) կը շինեն, բայց այն մետաղներն երկրիս մէջ Աստուած դրաւ : Մարդիկ փայտէ և քարէ տուներ կը շինեն, բայց փայտը և քարը ստեղծողը մարդը չէ, այլ Աստուած : Աստուած հաճեցաւ մեզի զօրութիւն և ճարտարութիւն տալ, իր ստեղծած բաները գործածելով՝ ուրիշ բաներ շինելու :

սակայն որչափ որ գործենք կամ փոխենք զանոնք, անոնց բուն արարիչն Աստուած է : Գիտէ՞ք ինչ ըսել կ'ուզեմ" :

Մարիամ և Յակոբ կը կարծէին թէ հօրը ըսածը կը հասկընային : Ես ալ այնպէս կը կարծեմ, ինչու որ թէ և անոնք պզտիկ էին, բայց ջանք կ'ընէին հասկընալ ինչ որ անոնց ծնողքը կը սորվեցընէին անոնց :

ԳԼՈՒԽ Ե

ԸՆԹԵՐՅԵՐԵՆԸ

Մարիամ, Յակոբ և անոնց հայրը ծառին տակ նստելով հանգչելէն ետքը ճամբայ ելան, և նեղ բայց զուարճալի փողոցէ մը անցնելով իրենց տունը գացին :

Երբ տունը մտան՝ Մարիամ և Յակոբ իրենց մօրը քով ազոց սենեակը գացին, հայրն ալ իր սենեակը երթալով տղայք զանիկա կրկին չտեսան այն օրը, միայն թէ պառկելէն առաջ քիչ մը ժամանակ անոր գիրկը նստան :

Անկէ քանի մը օր ետքը՝ առտուանց հօրը սենեակին դուռը կամաց մը զարնուեցաւ, և հայրը ըսաւ, « Հրամմեցէ՛ք » : Սակայն ոչ ոք ներս մտաւ, և երբ հայրն ելաւ դուռը բա-

նալու, տեսաւ որ Յակոբ և Մարիամ հոն կայ-
ներ էին, և կ'ուզէին ներս մտնել: «Կրնաք դալ»,
ըսաւ հայրը, «եթէ դիր դրած ժամանակս լուռ
և հանդիստ կենաք: Կրնա՞մ վստահիլ որ ձայն
պիտի չհանէք»:

«Այո, հայր», ըսաւ Յակոբ, «եթէ մեզի
պատկերազարդ գիրք մը տաս նայելու»:

Այն սենեակին մէջ շատ գրքեր կային սե-
ղանին և դարակներուն (բաճ) վրայ շարուած,
և տղայք գիտէին թէ անոնցմէ ոմանք պատ-
կերազարդ են. քանզի շատ անգամ տեսած
էին զանոնք: Վար նստան, և հայրը անոնց
առջեւը սեղանի տեղ ցած աթոռ մը դնելով
պատկերազարդ գիրք մը տուաւ անոնց:

ԳԼՈՒԽ Զ

ՀՐԵՇՏԵԿՆԵՐՈՒՆ ՎՐԵՅ

«Հայր, շատ զբաղեալ ես», հարցուց Մա-
րիամ ականջն ՚ի վար՝ շատ մը պատկերներու
նայելէն ետքը:

«Շատ զբաղեալ չեմ», պատասխանեց հայ-
րը, «ի՞նչ կ'ուզես ինձի ըսել»:

— «Կ'աղաչեմ որ ըսես ինձի թէ այս պատկերը
որո՞ւն նմանութիւնն է: Ասիկա առաջուց տե-

սած չեմ : Կլին մը կայ ճերմակ հանդերձով , և
 թռչնոյ պէս թեւեր ունի” :

“ Հրեշտակի պատկեր կը համարուի ատիկա” ,
 ըսաւ հայրը : “ բայց բնաւ չեմ կարծեր թէ
 հրեշտակներն այս պատկերին պէս են” :

“ Հրեշտակներն ի՞նչ են , մեզի կ’ըսե՞ս , Հայ-
 րիկ” , ըսաւ Յակոբ :

– “ Անոնց վրայով քիչ մը կը խօսիմ ձեզի . բո-
 լոր գիտցածներս Աստուածաշունչէն սորված
 եմ : Կան հրեշտակներ որ սուրբ են , զորոնք
 Աստուած ստեղծեց իրեն ծառայելու համար :

Աշխարհ և մարդիկ ստեղծուելէն առաջ Աս-
 տուած հրեշտակները ստեղծեց :

Անոնք մեզի պէս չեն , և մեր մարմնոյն պէս
 մարմին չունին : Անոնք երկինքը կը բնակին ,
 և կը սիրեն զիրենք ստեղծող մեծ և սուրբ Աս-
 տուծոյն ծառայել :

Աստուծոյ հրամայած տեղն երթալու և Անոր
 պատուէրները կատարելու՝ շատ արագաշարժ
 և զօրաւոր են , շատ ալ խելացի են Աստուծոյ
 կամքն իմանալու : Բոլոր իրենց զօրութիւնը և
 իմաստութիւնը Աստուծոյ առած են : Առանց
 Աստուծոյ բան մը չեն կրնար ընել :

Մեր աչքերը հողիններ տեսնելու համար
 ստեղծուած չեն . ուստի մենք հրեշտակները չենք
 կրնար տեսնել , քանզի անոնք հողի են : Ատենօք
 Աստուած հաճեցաւ իր կամքը մարդոց յայտնել
 հրեշտակներու միջոցաւ , ուստի և հրեշտակները

մարմինն առին և մարդու կերպարանքով երեւ-
ցան մարդոց : Թէ և մենք չենք կրնար զանոնք
տեսնել, բայց անոնք կրնան մեզ տեսնել : Մենք
չենք գիտեր թէ որչափ անդամ հրեշտակները
մեզ կը տեսնեն, կամ թէ քանի հատ կայ մեր
շուրջը, ամէն օր և ամէն գիշեր : Բայց միայն
սա գիտենք թէ Աստուծոյ աչքը միշտ մեր
վրայ է : Ասիկա բնաւ մոռնալու չենք : Հրեշ-
տակներուն թիւը չենք գիտեր, անոնց թիւը
մեր խելքէն մտքէն շատ վեր է : Ամէնքն ալ
Աստուծոյ կ'սպասեն Անոր կամքն ընելու, Անոր
հրամանովը կ'երթան կ'ուզան : Երջանիկ են,
քանզի սուրբ են : Հրեշտակներ ալ կան, որ եր-
կինքը չեն, երջանիկ ալ չեն, վասն զի սուրբ չեն :
Եթէ Աստուծոյ հնազանդ ըլլանք, մենք ալ
երջանիկ պիտի ըլլանք . եթէ Անոր կամքը կա-
տարենք երկրիս վրայ, հանդերձեալ աշխար-
հին մէջ Աստուծոյ սուրբ հրեշտակները պիտի
տեսնենք, և անոնց հետ երկինքը պիտի բնա-
կինք :

ԳԼՈՒԽ Է

ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆԻՆ ՄԷՁ ԵՂԱԾ

ՈՒՐԻՇ, ԻՕՍՒՅԵՐԸ

Յակոբ և Մարիամ իրենց հօրը շատ հարցումներ ըրին, որոնց անիկա կարող չէր պատասխան տալ :

Պզտիկ տղու մը դիւրին է այնպիսի հարցումներ ընել, որ իմաստուն ծնողք մը անգամ չի կրնար պատասխանել անոնց : Մարիամ հարցուց թէ « Հրեշտակները ո՞րչափ մեծ են, կըրնաս ըսել ինձի, հայրիկ » :

« Ոչ, չեմ կրնար ըսել », պատասխանեց հայրը : « Հիմա այս սենեակին մէջ հրեշտակ կա՞յ » : հարցուց Յակոբ :

« Իրաւ է, տղաս », ըսաւ հայրը, « որ այդ հարցմանդ կարող չեմ պատասխանել » :

Անատեն Մարիամ ուրիշ բան մ'ալ հարցուց, իսկ հայրը դարձեալ պատասխանեց, « Սիրելի աղջիկս, իրաւ չեմ գիտեր » :

— « Բայց, հայրիկ, ես կը կարծէի թէ դուք ամէն բանի վրայով տեղեկութիւն ունիք : Ինչո՞ւ համար չեմ գիտեր կ'ըսէք » :

— « Վասն զի պէտք է որ ճշմարիտն ըսեմ : Քիչ մը բան գիտեմ, բայց շատ բաներ կան, որոնց վրայով ամենեւին բան մը չեմ գիտեր » :

“Քու բոլոր գիրքերդ շինողը քենէ աւելի բան գիտնալու է”, ըսաւ Յակոբ :

“Մէկ մարդ չէ բոլոր աս գիրքերը գրողը”, պատասխանեց հայրը , “ այլեւայլ մարդոց գրածներն են ասոնք” :

“Քանի՞ մարդ գրած է այս սենեակին գիրքերը”, հարցուց Յակոբ .

– “Դարձեալ կ’ըսեմ, չեմ գիտեր” ,

“Հայրիկ”, ըսաւ աղջիկը շփոթած , “ որչափ ստէպ չեմ գիտեր կ’ըսես այս առտու” :

– “Սիրելի տղաքս, ուրիշ բան չեմ կրնար ըսել : Պէտք է որ պատասխան տամ երբ ինձի բան մը կը հարցընէք : Պատասխան չտալ պաղ բան մը պիտի ըլլայ : Սակայն ձեր այդպիսի հարցումներուն ուրիշ պատասխան չեմ կրնար տալ , բայց միայն իմացընել թէ չեմ գիտեր , կամ թէ՛ չեմ կրնար ըսել : Սակայն եթէ քանի մը ըսէ լռիկ կենաք , գիտցած բաներէս մէկ քանին կ’ըսեմ ձեզի , այնպիսի բաներ՝ զոր ես ալ կ’ուզեմ որ դուք գիտնաք” : Անատեն անոնք լուռ կեցան , և հայրը սկսաւ Աստուծոյ իմաստութեանը վրայ խօսիլ :

ԳԼՈՒԽ Ը

ՍՍՏՈՒԼԱԾ ԻՄՍՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԵՅ

« Սստուած իմաստուն է, ամէն բան գիտէ : Մէկը չկայ որ կարող է անոր նոր բան մը իմացընել : Սստուած միշտ իմաստուն էր : Երբ ոչ հրեշտակ կար, ոչ մարդ, ոչ արեւ, ոչ աստղ և ոչ ալ աշխարհ, Սստուած գիտէր մարդոց ամէն մէկը որ աշխարհիս վրայ պիտի բնակէր : Ան գիտէ մեր բոլոր խօսքերը որ այսօր կը խօսինք, կամ ասկէ առաջ խօսած ենք : Սստուած տեղեակ է մեր ամէն խորհուրդներուն, նաեւ անոնց որ առաջ խորհած ենք, և որ մեր կենացը մէջ պիտի խորհինք : Սստուած այս աշխարհս բնակող բոլոր մարդոց, կանանց և տըղայոց ըրածները գիտէ : Սստուծոյ դժուար չէ բոլոր այս բաները գիտնալ, և իմ պատմածներէս կամ ձեր խօսածներէն շատ աւելի գիտնալ, քանզի Սստուծոյ համար դժուար բան մը չկայ :

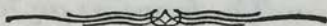
Մենք միայն այն բաները գիտենք, զորոնք սորված ենք, և մեր սորված բաները կամաց կամաց կը սորվինք, բայց Սստուած ինք իրմէ ամէն բան գիտէ . մէկը կարող չէ անոր բան մը սորվեցընել :

Չեզի ուրիշ բան մ'ալ պիտի ըսեմ զոր գիտ

Նալու էք : Աստուած հաճեցաւ իր Սուրբ Գրքին մէջ մեզի իմացընել թէ ինք պատրաստ է մեզ իմաստուն ընել, եթէ իրմէ խնդրենք : Սուրբ Գիրքը տուած է մեզի որ անկէ ճշմարիտ իմաստութիւնը սորվինք :

Երբ քիչ մը մեծնաք, պիտի սորվիք Աստուծոյ խօսքը կարդալ : Բայց պզտիկ տղայ մ'ալ, որ դեռ կարդալ սորված չէ, կրնայ Աստուծմէ իմաստութիւն խնդրել :

Աստուած բարի է, ինչպէս որ իմաստուն ալ է, և միշտ պատրաստ է ձեզի պէս պզտիկ տղայոց աղօթքները լսել” :

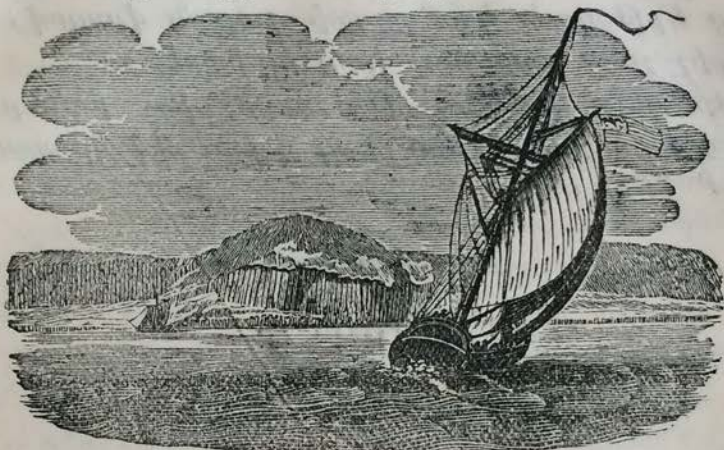
ԳԼՈՒԽ Թ

ԲԼՈՒՐՆ ՈՒ ԿՈՎԸ

Բարձր բլուր մը կար՝ որ ասոնց տունէն շատ հեռու չէր, և հայրն ու անոր տղաքը հոն երթալու ճամբուն մէջ պզտիկ փայտէ կամուրջէն անցնելով՝ երբեմն երբեմն բլրոյն մինչեւ գագաթը կ'ելլէին :

Բլրոյն գագաթը քանի մը ծառեր կային, անոնց տակն ալ փայտէ նստարաններ : Բլուրը գալար խոտով և գոյնզգոյն ծաղիկներով ու բոյսերով ծածկուած էր : Բայց թէ տղոց և թէ

հօրն այն բլրոյն գագաթն ելլել ուզելուն բուն պատճառը ծովը տեսնել էր :

Ծովը բլրոյն անդիի կողմն էր : Ծովեզերքը շատ մօտ էր , ծովն ալ երբեմն եզերքին վրայ եղած աւազները կը ծածկէր , և բլրոյն ստորոտին կը զարնէր :

Բլրոյն ստորոտը՝ ծովէն քիչ մը հեռու տընակներ կային , որոնց մէջ ձկնորսներու ընտանիք կը բնակէին : Այս մարդիկը նաւակներ ունէին , որոնցմով ծովուն վրայ ելլելով ուռկաններով ձուկ կը բռնէին : Այս տղայոց հայրն այն ձկնորսներուն ծանօթ ըլլալով , երբեմն այն տընակները կ'երթար՝ հօն բնակող մարդոց հետ խօսելու : Մարիամ և Յակոբ ալ շատ անգամ անոր հետ գացած էին :

Ձկնորսներուն նաւակներէն զատ շատ անգամ ծովուն վրայ մեծ նաւեր ալ կ'անցնէին ,

որոնց վրայով հայրը տղայոցը կը խօսէր իմացընելով թէ ինչ կարծիք ունէր այն նաւերուն ուր երթալուն կամ ուստի դալուն վրայով, և ուրիշ շատ բաներու վրայ կը խօսէր :

Կ'ուզէ՞ք իմանալ թէ ուրիշ ինչ բաներու վրայ խօսեցաւ : Հետեւեալ դիտու մէջ կը պատմեմ ձեզի :

ԳԼՈՒԽ Ժ

ԵՍՏՈՒՆԾ՝ ԵՄԷ՛Ն ՏԵՂ, Լ:

Յակոբ և Մարիամ ու անոնց հայրը բլրոյն գազաթը ծառերուն տակը եղած նստարանին վրայ նստած էին : Ծովը խաղաղ էր, քանզի շատ հով չկար զանիկա խռովելու : Արեգակը պայծառ կը փայլէր, և ծովը ապակիի կը նմանէր : Բաց ծովուն վրայ բարձր կայմերով և ճերմակ առագաստներով նաւ մը կար : Գեղեցիկ տեսարան մըն էր անոնց աչքերուն, ծովը, արեգակը, նաւը, բլրոյն ստորոտը եղած տնակները և ձկնորսները, որոնք իրենց ուռկանները կը նորոգէին : Բոլոր այս բաներուն նայելով Մարիամ և Յակոբ շատ ուրախացան :

Նախ՝ հայրն այն մարդոց վրայով խօսեցաւ, որ գրեթէ միշտ նաւերու մէջ կը կենան. ուրիշ մարդոց վրայով ալ խօսեցաւ, որ հարիւրաւոր

և հաղարաւոր մղոն հեռու երկիրներ կ'երթան ծովուն միւս կողմը . տղաքն ալ անոր խօսքերուն ուշի ուշով մտիկ կ'ընէին :

Ետքը հայրն անոնց ըսաւ , “ Հեռաւոր երկիրներ բնակող մարդոցմէ ոմանք թուիս մերթունին , և ոմանք գրեթէ բոլորովին սեւ են , անհասկանալի օտար լեզուներ ալ կը խօսին , և այն երկիրներուն ծաղիկներն ու պտուղները մեր երկրին ծաղիկներէն և պտուղներէն շատ տարբեր են :

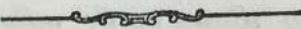
Բայց բան մը կայ” , ըսաւ , “ որ ամէն տեղ մի և նոյն է” :

“ Ի՞նչ է , հայրիկ” , հարցուց Մարիամ : Հայրը պատասխան տուաւ , “ Ամէն տեղ Աստուած ներկայ է : Շատ ժամանակ պէտք է աշխարհիս ամենէն հեռու երկիրներն երթալու համար . բայց Աստուած հոն ալ է , ինչպէս որ հոս : Աշխարհիս մէջ շատ տեղ մեծամեծ անբնակ անտառներ կան , բայց Աստուած հոն ալ ներկայ է : Անիկա ամէն տեղ է” :

“ Բայց Աստուած երկինքը չէ՞” , հարցուց Յակոբ :

– “ Այո , երկինքն է , միշտ հոն է , բայց երկրիս վրայ ալ է . միշտ երկրիս վրայ : Աստուած միշտ մեր եղած տեղն է . մենք բնաւ մինակ չենք , քանզի Աստուած մեր հետն է , և մեր ըրածը , ըսածը և խորհածը գիտէ : Բնաւ մոռնալու չենք սա ճշմարտութիւնը թէ Աստուած

ամէն տեղէ, և վախնալու ենք անկէ արդի-
լուած ինչ և իցէ բան մը ընելու, ըսելու կամ
խորհելու”:

ԳԼՈՒԽ ԺԱ

ԿՈՒՈՒԲԸ

Մարիամու և Յակոբայ հայրն իր պզտիկ զաւ-
կըններուն ծնած տանը մէջ շատ տարիներէ հե-
տէ կը բնակէր :

Բայց ատենօք նաւով ճամբորդութիւն ըրած
ըլլալով շատ անգամ իր տղոցը կը պատմէր
այն երկիրներուն վրայով ուր գացած էր . Մա-
րիամ և Յակոբ այս պատմութիւնները լսելէն
երբէք չէին ձանձրանար :

“ Հիմա, հայրիկ”, ըսաւ Մարիամ, “ քու
սենեակիդ մէջ գտնուած պաճուճապատանքին
(պէպէ+) երկրպագողներուն վրայով կը պատմե՞ս
մեզի” :

“ Այո, գարձեալ կը պատմեմ եթէ կ’ուզէք
լսել”, պատասխանեց հայրը : “ Այն պզտիկ
արձանը զոր դուք պաճուճապատանք կը կո-
չէք՝ հեթանոսները սպասած կը կոչեն : Աստուա-
ծաշունչն անոր կողմէն անունը կուտայ : Մար-
դուն մէկը, որ զանիկա իր խրճիթը դարանին

(բաժ) վրայ կը պահէր՝
 ըսաւ ինծի թէ, զա-
 նիկա հոն պահելուն
 պատճառն այս էր,
 որ կը յուսար թէ ա-
 նոր միջոցաւ վտանգէ
 պիտի պահպանուէր =
 Այս մարդը սովորու-
 թիւն ունէր այն
 կուռքին հետ խօսե-
 լու. անոր առջեւ կե-

րակուր և ծաղիկ կը դնէր. և երբ գետը կ'եր-
 թար ձուկ բռնելու, խօսք կուտար այս իր
 աստուածը աղէկ պատուել, եթէ ան իր ուռ-
 կանը ձուկերով լեցընէ : Բայց գիտէք թէ այդ
 կուռքին պէս փայտի կտոր մը չի կրնար օգուտ
 ընել, ոչ ալ օգուտ ընդունել, ինչու որ թէ և
 մարդու պէս երեսի ձեւ, աչք, ականջ, բերան
 և քիթ ունի, բայց չի կրնար ոչ տեսնել, ոչ
 լսել, ոչ ալ համ կամ հոտ առնուլ : Ուստի
 օր մը խեղճ մարդը չկրնալով ձուկ բռնել, շատ
 բարկացաւ իր կուռքին, և զանիկա մէկդի ձգեց՝
 անկէ աղէկն առնելու համար : Այսպէս այն
 կուռքն իմ ձեռքս անցաւ” :

“Ի՞նչ յիմար մարդ է եղեր”, ըսաւ Յակոբ :
 “Շատ յիմար էր”, պատասխանեց հայրը,
 “և շատ ալ տգէտ, ուստի և խղճալու արժանի էր :
 Զինք և բոլոր աշխարհը ստեղծող ճշմարիտ

Աստուծոյ վրայ բնաւ տեղեկութիւն չունէր : Մենք ուրախանալու ենք որ Աստուածաշունչ ունինք , ան որ մեզի կը սորվեցընէ շատ գիտութիւն Աստուծոյ և անոր բոլոր գործերուն վրայ : Ուստի ըստ կարի ջանալու ենք Աստուածաշունչը չունեցողներուն զրկել . աղօթք ալ ընելու ենք որ անոնք իրենց կուռքերէն դառնան՝ ճշմարիտ և կենդանի Աստուծոյ ծառայելու” :

ԳԼՈՒԽ ԺԲ

ԵՍՏՈՒՆԾ՝ ՍՈՒՐԻ ԵՒ ԵՐԿԵՐ Է՛

“ Ուրիշ բան մը կը պատմեն մեզի , հայրիկ” , ըսաւ Մարիամ :

“ Ի՞նչ բանի վրայով լսել կ’ուզես” , հարցուց հայրը :

– “ Այն կուսպաշտ մարդոց և անոնց կուռքերուն վրայով” :

– “ Շատ աղէկ , անոնց վրայ խօսիմ : Այն կուռքերու երկրպագողները չար մարդիկ են : Մէկզմէկ չեն սիրեր , զիրար կը խաբեն , իրարու սուտ կը զրուցեն , իրարմէ կը գողնան , և շատ անգամ ալ զիրար կը մեռցընեն : Անոնց պզտիկ տղաքներն անգամ շատ գէշութիւն կ’ընեն , և անոնց սորվեցընող չկայ , որ գիտնան բարի գործել :

Անոնք կը կարծեն թէ չաստուածները չեն բարկանար երբ մարդիկ իրարու կը վնասեն, մանաւանդ թէ կը զուարճանան այնպիսի բաներ տեսնելով, և թէ այս չաստուածները կ'ուզեն բաժին ունենալ այն բաներէն զորոնք մարդիկ խաբէութեամբ և դողութեամբ ձեռք կը բերեն”:

“Ուրեմն անոնք շատ չար աստուածներ են”, ըսաւ պզտիկ աղջիկը:

“Եթէ այս տգէտ մարդոց իրենց աստուածներուն վրայով բոլոր պատմածները ճշմարիտ են, հարկաւ անոնք շատ չար ըլլալու են”, պատասխանեց հայրը: “Բայց շիտակէն ըսելով անոնք աստուած չեն ամենեւին, միայն փայտի կամ քարի կամ հողի և կամ արծաթի կտորուանք են՝ զանազան ձեւով շինուած: Մարդիկ չար սիրտ ունենալով այսպիսի բաներու խելք կուտան, և կը կարծեն թէ աստուած մը չար բաներ կրնայ սիրել: Մենք աւելի աղէկ գիտենք քան թէ կուպաշտները, բայց ոչ անոր համար որ ՚ի բնէ բարի սիրտ ունինք: Ըսէք ինձի, տղաքս, ի՞նչ է պատճառը որ մենք կուպաշտներէն աւելի աղէկ գիտութիւն ունինք”:

Տղաք կը կարծէին թէ աղէկ սորված ըլլալուն համար էր:

– “Բայց մենք աղէկ սորված պիտի չըլլայինք, եթէ Աստուածաշունչը մեզի առաջնորդ չունենայինք: Աստուածաշունչն է որ զմեզ ուրիշներէն աւելի իմաստուն կ'ընէ:

Աստուածաշունչն է որ մեզի կը սորվեցընէ թէ Աստուծոյ գործքերը, խօսքերն ու խորհուրդները բոլորն ալ սուրբ են. և թէ Ան սրբութիւն կը սիրէ : Մեր Աստուածն արդար է բոլոր իր ճամբաներուն մէջ, և սուրբ է բոլոր իր գործքերուն մէջ” :

ԳԼՈՒԽ ԺԳ

ՏՂԵՆ ՈՒ ՁԻՆ

“ Հիմա պէտք է որ տուն դառնանք”, ըսաւ հայրը : “ Նայեցէք՝ արեգակն ծածկուեցաւ ամպով, և շուտ մարը մտնելով աներեւոյթ պիտի ըլլայ. անատեն պառկելու ժամանակ պիտի ըլլայ բոլոր ձեզի պէս մանր տղոց համար” :

Ուստի Մարիամ և Յակոբ իրենց հօրը հետ ըլրէն վար իջան տուն երթալու :

Ճամբան մեծ տղայ մը տեսան, որ ձիու մը առջեւն ինկած զանի կը տանէր : Ձին բեռնաւորուած կառք մը կը քաշէր :

Բեռը շատ ծանր ըլլալով՝ ձին զայն դըժուարաւ կը քաշէր, թէեւ բոլոր ճիգը կը թափէր, ուստի և շատ կամաց առաջ կ’երթար : Ասոր համար տղան բարկացաւ, և շուտով երթալ ուզելով՝ ձեռքի մեծ դաւաղանովը խեղճ ձին ծեծել սկսաւ :

Մերթ ոտքերուն կը զարնէր , մերթ գլխուն .
և զարկած ատենը շատ գէշ խօսքեր ալ կ'ըսէր :

Մարիամ գթած սիրտ ունենալով , այն ան-
գթութիւնները տեսնելու չէր գիմանար : Ար-
ցունք թափելով կ'ըսէր , « Այդ ի՞նչ գէշ տղայ
է , որ իր ձին այսպէս կը ծեծէ » : Հայրն ալ
նոյնպէս կը խորհէր , և քիչ մը կենալէն ետքը ,
դարձաւ և ըսաւ տղուն , « Զիուդ մի բարկանար ,
և մի ծեծեր զանի , քանզի ան ըստ կարի կը
չանայ իր բեռը քաշել » :

Տղան պատասխան չտուաւ , բայց ցուցուց թէ
կ'ամբշնար որ ուրիշները տեսան անոր անդը-
թութիւնը :

Անատեն հայրն իր գրպանէն (թէ) քանի մը
պզտիկ գիրք հանեց , և անոնց մէկը տղուն
տալով ըսաւ , « Ասիկա քուկդ ըլլայ , երբ ժա-
մանակ կ'ունենաս , կարդա . բայց խօսք տուր
ինձի որ ուրիշ անգամ ձիդ պիտի չծեծես » :

Տղան խօսք տուաւ . անատեն Մարիամ Յա-
կոբ և հայրն անկէ զատուեցան դացին :

ԳԼՈՒԽ ԺԴ

ԱՍՏՈՒԱԾ ԲԱՐԻ Է

ՉԱՐԵՐՈՒՆ ԵՆԳԵՄ

«Հայր, կարծեմ թէ չար է այն տղան, որ իր ձին այնպէս կը ծեծէ», ըսաւ պզտիկ Յակոբ. «եթէ ես ըլլայի քու տեղդ՝ անոր գիրք չէի տար» :

– «Թերեւս իմ տղաս անգամ չգիտեր թէ ըստ ժամանակին ինչ ընելու պարտական է : Մանաւանդ տղայք չեն կրնար դատել ինչ որ մեծ մարդիկ պիտի ընեն . այնպէս չէ՞, Մարիամ» :

«Այնպէս է, հայր», ըսաւ Մարիամ. «բայց այն անգութ տղուն ինչո՞ւ գիրք տուիր . պատճառը մեզի կ'ըսես» :

– «Սիրտը կակղցրնելու համար : Յոյս ունիմ թէ տեսնելով որ ես չբարկացայ, հապա միայն տրտմեցայ, թերեւս պիտի զղջայ իր անգթութեանը համար» :

Պզտիկ գիրքը զոր անոր տուի՝ անասունները չարչարելու վրայ է : Ինչպէս կը յուսամ, տղան այն գիրքը կարդալով, անկէ կրնայ սորվիլ թէ ուրիշ ժամանակ անասուններու հետ ինչպէս վարուելու է : Այն գիրքը պիտի սորվեցընէ անոր թէ երբ մէկը անգթութիւն կ'ընէ,

ամենէն նուաստ արարածներուն անգամ, սուրբ
և մեծ Աստուծոյն անհաճոյ բան մը կ'ընէ, և
թէ որչափ զարմանալի է Աստուծոյ համբերու-
թիւնը : Աղէկ չէ՞ որ այն անգութ տղան սորվի
ասիկա, և զգաստանայ” :

“ Այո, հայր”, պատասխանեցին երկու տղայք
միանգամայն :

– “ Ուրեմն իմ ըրածս սաստելէ կամ ծեծելէ
աղէկ չէ՞ր” :

– “ Ո՛հ, շատ աւելի աղէկ” :

– “ Հիմա տան մօտեցանք, բայց մեծ ճշմար-
տութիւն մ'ալ կայ, և կ'ուզեմ որ այս գիշեր
պառկելէն առաջ դուք զայն սորվիք :

Աստուած շատ ողորմած է մեզի : Մենք ա-
նոր երախտեաց մէկուն անգամ արժանի չենք :
Մենք ամէն օր զանիկա բարկացընող մեղքեր
այնքան կը գործենք, որ եթէ ինք բարերար և
ներող չըլլար, մենք մեր բոլոր զուարճու-
թիւնները կը կորսնցընէինք, և տրտմութենէ ու
ցաւէ զատ ուրիշ բան պիտի չմնար մեզի այս
աշխարհիս մէջ : Բայց Աստուած կ'ողորմի մեզի,
և այսպէս կը սորվեցընէ մեզի որ չարութիւն
ընողներուն ողորմինք :

Աստուածաշունչը կը սորվեցընէ մեզի ողոր-
մած ըլլալ, քանզի մեր Երկնաւոր Հայրն ողոր-
մած է” :

ԳԼՈՒԽ ԺԵ

ՍՈՒՐԲ ԳԻՐԻՆԸ

Առտու մը երբ այս տղայոց հայրն Աստուածաշունչը ձեռք առաւ կարդալու՝ Մարիամ անոր ըսաւ, « Հայր, այս առտու Յովսեփայ վրայով Սուրբ Գիրքէն կը կարդա՞ն մեզի » :

« Այո », ըսաւ հայրը, « եթէ հանդարտ նըստիք, Յովսեփայ պատմութեան մէկ մասը կը կարդամ », և այնպէս ըրաւ : Հետեւեալ օրը նախաճաշկի ժամանակ Յակոբ իր հօրն ըսաւ, « Եթէ կամիս, Յովսեփայ վրայով դարձեալ կարդա այս առտու » . հայրն ալ այն պատմութեան ուրիշ մէկ մասը կարդաց, և այնպէս ամէն առտու մէյմէկ կտոր կարդաց մինչեւ որ ընցուց այն պատմութիւնը :

Տղայք կը սիրէին Յովսեփայ պատմութիւնը լսել : Անոնք շատ անդամ այն պատմութիւնը լսած էին իրենց մօրմէն, որ կամ կարդացած էր և կամ անոր վրայով խօսած էր անոնց . և հիմա ալ անոնք կ'ուզէին որ հայրը կարդայ նոյն պատմութիւնը :

« Բոլորը ճշմարիտ է, այնպէս չէ՞, հայր », հարցուց Մարիամ :

« Այո, բոլորն ալ ճշմարիտ է » պատասխանեց հայրը :

“Ամէն բան”, հարցուց Յակոբ ։

— “Այո, ամէն բան . վասն զի Աստուածաշունչն Աստուծոյ խօսքն է, և անոր մէջ ամէն բան որ իբր ճշմարտութիւն գրուած է՝ ճշմարիտ է” .

— “Աստուած շինեց Սուրբ Գիրքը” ։

— “Սուրբ Գիրքին մէջ գրուած ամէն բան Աստուած գրել տուաւ ։ Միտքդ չէ՞, Մարիամ, թէ երբ մայրդ գուրսն էր, ուղեցիր նամակ մը գրել անոր” ։

“Այո”, ըսաւ Մարիամ, “բայց չկրցայ գրել, մինչեւ որ դուն իմ ձեռքս չբռնեցիր” ։

— “Այո, այնպէս ըրի, գրիչը քու ձեռքիդ մէջ գրի, և քու ձեռքդ իմինիս մէջ բռնելով շարժեցի, և այնպէս մօրդ զրկուած նամակը գրուեցաւ, և ան ալ կրցաւ կարդալ զայն, և ըսաւ թէ ան իմ գրածս էր ոչ թէ քուկդ” ։

“Ճիշդ այնպէս էր”, պատասխանեց Մարիամ, “քանզի դուն քու ուղածիդ պէս գրեցիր ։ Ես գրիչը բռնելէն զատ ուրիշ բան մը չըրի, և այնչափն ալ չէի կրնար ընել՝ եթէ դուն ինձի չօգնէիր” ։

— “Շատ աղէկ, ինչպէս որ դուն մօրդ նամակ մը գրեցիր իմ օգնութեամբս, Աստուած ալ սուրբ մարդոց գրել տուաւ ինչ որ ուղեց ։ Սուրբ Հոգւով ինքն անոնց միտքերուն մէջ գրելու բաներ գրաւ, և անոնք ալ Անոր ուղածներէն տարբեր բան մը չգրեցին ։

Ուստի Մուրը Գլըքը, թէեւ մարդոց ձեռքով գրուած է, Աստուծոյ խօսքը կը կոչուի” :

ԳԼՈՒԽ ԺԶ

ԲՈՒՈՐ ՄԱՐԴԻԿ ՄԵՂԱՆՁԵԼՈՒ

ՀԵՂԵՄԷՏ ՄՐՏՈՎ, ԾՆԵՆՕ ԻՆ

« Յովսեփայ եղբայրները, որ անոր այնչափ անգթութիւն ըրին, շատ չար մարդիկ էին, այնպէս չէ՞, հայրիկ”, հարցուց Մարիամ :

« Այո չար էին », պատասխանեց հայրը :

– « Բայց գիտէ՞ք թէ անոնց չարութիւնն և անգթութիւնն ընելու բուն պատճառն ի՞նչ էր » :

« Յովսեփայ հօրը զանիկա իրենցմէ աւելի սիրեն էր, այնպէս չէ՞ », հարցուց Յակոբ :

– « Այդ բանին համար նախ և առաջ սկսան զանի ատել , բայց անոնց չարութեան բուն պատճառն ան չէր : Ես ձեզի ըսեմ ճիշդ ինչ էր այն պատճառը :

Յովսեփայ եղբայրները չար սիրտ ունեին , զԱստուած չէին սիրեր , և հող չէին ըներ անոր պատուիրածները կատարելու :

Անոնց սրտերը նախանձով , ատելութեամբ և ամէն տեսակ չար զգացումներով լեցուն էին . Աստուծոյ աղօթք չէին ըներ , որ Անիկա այս չար զգացումներն իրենց սրտերէն հանելով տեղը բարի զգացումներ դնէր : Ուստի երբ անոնք տեսան թէ իրենց հայրն Յովսեփը աւելի կը սիրէր քան թէ զանոնք , մէկէն սկսան Յովսեփին ատել : Իրենց մտքերուն մէջ բարի բան մը չկար , որ զանոնք չար զգացումներէ և դործերէ արդիւնէր :

Ուրիշ մեծ ճշմարտութիւն մ'ալ ըսեմ ձեզի ,

Բոլոր մարդիկ չարութեան հակամէտ սրտերով աշխարհ կուգան :

Աշխարհիս մէջ եղած բոլոր չար դործքերուն բուն պատճառն այս է : Յովսեփայ եղբայրներուն սրտերն ուրիշ մարդոց սրտերէն չար չէին . ինչու որ բոլոր մարդիկ մեղք դործելու հակամէտ սրտեր ունին ի բնէ : Իմ սիրելի պզտիկ տղայքս այսպիսի սրտերով ծնած են : Դուք ալ երբեմն չարութիւն կ'ընէք , այնպէս չէ՞ , Մարիամ” :

« Այո , հայր , երբեմն կ'ընենք » , ըսաւ պղտիկ աղջիկը քիթին տակէն :

– « Բայց , եթէ ձեր սրտերը չար չըլլային , դուք բնաւ չար բան մը պիտի չընէիք , և այն պիտի բան մ'ընելու փափաքն անգամ պիտի չունենայիք , քանի որ անոր գէշ բան ըլլալը գիտէիք : Միշտ պիտի սիրէիք աղէկ բաները նեւ : Երբ մենք ուրիշները կը մեղադրենք աւնոնց չար գործերուն համար , մոռնալու չենք թէ մենք ալ շատ անգամ մեղք կը գործենք , և անոնց պէս մեղանշելու հակամէտ սրտեր ունինք » :

ԳԼՈՒԽ ԺԷ

ԱՍՏՈՒԱԾ

ՄԵՐԻՔ ՍՈՒՐԻ ՍՏԵՂՆՈՅՑ

– « Ուրիշ ճշմարտութիւն մ'ալ պիտի ըսեմ ձեզի , եթէ դուք իմ ըսածներէս չէք ձանձրանար » , ըսաւ հայրը :

« Մտքերնիդ կուգայ՞ արդեօք այն բաներն , որ քանի մը օր առաջ ըսի ձեզի ամէն բան ստեղծող Աստուծոյ վրայով » :

« Այո » , պատասխանեց Մարիամ , « դուն ըսիր թէ աշխարհն և ամէն տեսնուած բաներն Աստուած ստեղծեց » :

« Այնպէս է, բոլոր կենդանի արարածները, հրեշտակները, մարդիկը և ամէն տեսակ անասուններն Աստուած ստեղծեց : Աստուծոյ վրայ յով ըսածներէս ուրիշ բան մ'ալ կը յիշէ՞ք », հարցուց դարձեալ հայրը :

« Դուն ըսիր թէ՛ Աստուած շատ բարերար է մեզի », ըսաւ Յակոբ :

– « Այո, շատ բարերար է, միանգամայն սուրբ : Կը կարծէ՞ք թէ սուրբ Աստուած մը պիտի ստեղծէր մարդոց պէս չար սիրտ ունեցող արարածներ, որ կ'ուզեն Աստուծոյ արդիւած բաներն ընել » :

« Ես չեմ կարծեր », ըսաւ Մարիամ, « բայց բանը ի՞նչպէս եղաւ, հայր » :

– « Մտիկ ըրէ որ ըսեմ. Աստուած մարդը սուրբ ստեղծեց. սկիզբէն մարդուն վրայ մեղք չկար. անոր խորհուրդներն և ճամբաները բոլորն ալ բարի էին : Անատեն մարդը զԱստուած կը սիրէր, և ջանք կ'ընէր ամէն բանի մէջ Աստուծոյ հաճոյ ըլլալ : Անատեն աշխարհիս մէջ ոչ տրտմութիւն կար, ոչ լաց, ոչ ալ ցաւ. վասն զի մեղք չեղած սեղը տրտմութիւն ալ չկայ » :

Բայց դժբաղդաբար օր մը մարդը մեղք դործելով՝ անհնազանդ եղաւ այս բարերար և սուրբ Աստուծոյն :

Անատեն մարդուն սիրտը չարին հակամէտ եղաւ : Ասիկա մարդուն յանցանքովն եղաւ՝ ոչ թէ Աստուած զանի այնպէս ստեղծեց : Մարդը

փոխուեցաւ, բայց Աստուած անփոփոխ մնաց :
 Աստուած տակաւին բարերար և սուրբ է

Ուրիշ ժամանակ դարձեալ այս բանիս վրայ
 ձեզի կը խօսիմ” :

ԳԼՈՒԽ ԺԸ

ՊՐՏՏԻՎ ՄԵՂԷՅ ԶԱԵՅ

Նոյն օրը իրիկուան, Մարիամ գիշեր բարի՞
 ըսելու համար հօրը սենեակը մտաւ, և սա ալ
 ըսաւ անոր, “ Հայր ես բան մը գիտեմ” :

“ Իրա՛ւ, ի՞նչ բան գիտես, ըսէ տեսնեմ”,
 պատասխանեց հայրը :

– “ Ես գիտեմ թէ որուն վրայով դուն այս
 առտու խօսեցար . Ադամի վրայ էր” :

– “ Շիտակ ըսիր, Ադամ էր անոր անունը :
 Անիկա Աստուծոյ առաջին ստեղծած մարդն էր,
 Եւայ ալ առաջին կինը : Անոնք Աստուծոյ ար-
 գիլածն ընելով և սուրբ չմնալով, անոնց զաւ-
 կըններն ալ սուրբ չծնան :

Մենք Ադամայ ու Եւայի զաւակներն ենք,
 և բոլոր այս աշխարհիս մէջ եղած մարդիկ ա-
 նոնց զաւակներն են, և ամէնքս ալ չար սիրտ
 ունինք :

Բայց կրնա՞ք ինծի ըսել թէ ի՛նչ էր Աստու-
 ծոյ արգիլած բանը, որ Ադամ և Եւայ ըրին” :

« Այո , կրնամ ըսել » , պատասխանեց Յակոբ .
 « անոնք պտուղ քաղեցին ծառէ մը , որմէ Աստուած պատուիրած էր անոնց չուտել » :

– « Ուրախ եմ որ ըսածներս միտք կը պահէք ,
 և հիմա կ'ուզեմ որ ջանք ընէք սա ալ միտք
 պահելու , թէ պզտիկ մեզք չկայ :

Գուցէ մեր նախածնողք կը խորհէին թէ արդիլուած ծառէն պտուղ մը քաղելը շատ պըղտիկ յանցանք է . բայց այնպէս չէր , մեծ յանցանք էր , քանզի Աստուծոյ , իրենց արարչին , անհնազանդութիւն էր : Իմ սիրելի տղաքս , ասոր վրայ ամէն օր խորհեցէք , քանի որ կ'ապրիք , և բնաւ չար բան մը մ'ընէք՝ զայն պզտիկ մեզք համարելով , այլ յիշեցէք որ , որ և իցէ արդիլուած բան ընելը մեծ մեզք է : Գիշեր բարի » :

ԳԼՈՒԽ ԺԹ

ԴԵՐԵՑՄԵՆԵՏՈՒՆԸ

Մարիամու և Յակոբայ տանը քով Եկեղեցի կար , և անոր մօտ գերեզմանատուն մը :

Գերեզմանատան դռները կղպուած չէին , և անոր մէջ քալելու լայն ճամբայ մը կար , որ գէպ 'ի միւս կողմի գեղեցիկ արտերը կը տանէր : Անոնք շատ անգամ գերեզմանատունէն

արտերը կ'երթային, երբեմն անոնց հայրն ալ հետ կ'երթար :

Անոնց տանը պատուհաններէն գերեզմանատունը կը տեսնուէր, և շատ անգամ կը պատահէր որ երբ հոն մեռել մը կը բերուէր, տղայք թաղման պաշտօնը կը տեսնէին :

• Տղայք պզտիկ էին, բայց գիտէին թէ հողը դրուած անտուկին մէջ ինչ կար, քանզի անոնց մէկ պզտիկ եղբայրը մեռնելով, այնպէս սընտուկով թաղուած էր :

Խեղճ տղայք շատ լացին, երբ իրենց սիրելի պզտիկ եղբայրը կորսնցուցին. և անոնց անտանելի կը թուէր, որ անոր մեռեալ մարմինը հողը պիտի դրուէր, և այնուհետեւ զանի բնապիտի չկրնային տեսնել : Անոնց ծնողքը ջանացին զանոնք մխիթարել ըսելով՝ թէ պզտիկ եղբօրը հողին երկինք գնաց, և թէ հոն աւելի երջանիկ պիտի ըլլայ :

Ծնողքն անոնց ըսին նաեւ որ, եթէ անոնք ալ Աստուծոյ հնազանդին և Տէր Յիսուս Քրիստոսը սիրեն, իրենց եղբայրը պիտի տեսնեն երկինքը, և անոր հետ յաւիտեան երջանիկ պիտի ըլլան :

Եղբօրը մեռած Ժամանակ Մարիամ և Յակոբ պզտիկ էին, և չէին կրնար աղէկ հասկընալ ամէն բան որ անոնց կ'ըսուէր. բայց կը հաւատային այն բաներուն :

Շատ անգամ կը խօսէին մեռած պզտիկ Յովհաննէսին վրայ, և կը զարմանային խորհելով՝ թէ արդեօք անիկա ինչ կ'ընէ երկինքը : Երբ գերեզմանատունէն կ'անցնէին շատ անգամ իրենց եղբօրը գերեզմանին քով կը կայնէին, և անոր վրայ կը խօսակցէին :

Երբ իրենց տունը հիւր կուգար, կ'ուզէին գերեզմանատունը տանիլ զանի, և իրենց սիրելի պզտիկ Յովհաննէս եղբօրը թաղուած տեղը ցուցնել. և բնաւ չէին մոռնար ըսելու թէ «Յով-

հաննէս երկինքն է հիմա, և մենք ալ, եթէ բարի ըլլանք և Տէր Յիսուս Քրիստոսը սիրենք, հոն պիտի երթանք երբ մեռնինք : Անատեն Յովհաննէսը դարձեալ պիտի տեսնենք, և այլ եւս բնաւ պիտի չիզատուինք անկէ, մեր հայրն ու մայրն ալ հոն պիտի ըլլան, և մենք անա-

տեն շատ երջանիկ պիտի ըլլանք” : Ասոնք էին այս պզտիկ տղոց խորհուրդները :

ԳԼՈՒԽ Ի

ՊԵՏԻ Է՝ ՈՐ ՄԵՂԻՔԸ ՊԵՏԺՈՒԻ

Աղամայ ու Եւայի վրայ խօսելուն հետեւեալ օրը Մարիամ և Յակոբ իրենց հօրը հետ դերեզմանատունը պտըտելու երթալով, սիրելի Յովհաննէսին դերեզմանին քով կայնեցան, և հայրն ըսաւ անոնց « Գիտէ՞ք, ինչո՞ւ համար ձեր եղբօրը մարմինը հողը դրուեցաւ » :

« Ս, յո՞ », պատասխանեց պզտիկ աղջիկը արցունք թափելով, քանզի առանց արցունքի Յովհաննէսին վրայով չէր կրնար խորհիլ, « մեռաւ, և անկէ ետքը մարմինը դերեզման դրուեցաւ » :

« Բայց ինչո՞ւ մեռաւ », դարձեալ հարցուց հայրը :

– « Հիւանդ ըլլալուն համար, այնպէս չէ՞, հայր » :

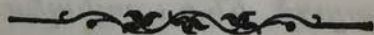
« Ս, յո՞ », պատասխանեց հայրը, « շատ սաստիկ էր անոր հիւանդութիւնը. սիրելի մանկիկը շատ ցաւ քաշեց » :

Բայց ուրիշ բան մը պիտի հարցընեմ ձեզի : Ինչո՞ւ համար քու սիրելի եղբայրդ Յովհանն

նէս անանկ սաստիկ հիւանդութիւնն և այնչափ ցաւ քաշեց” :

Մարիամ և Յակոբ երկուքն ալ շփոթեցան : “ Հասկըցընեմ ձեզի” ըսաւ հայրը, “ եթէ այս աշխարհիս մէջ մեզք չըլլար, ոչ ցաւ, ոչ հիւանդութիւնն և ոչ ալ մահ պիտի ըլլար : Բայց Աստուծոյ կամքն և օրէնքն այս է որ մեզքը պատժուի, և մեզքին մէկ պատիժն ալ մահն է : Քու սիրելի եղբայրդ Յովհաննէս մեռաւ, մեզաւոր ծնողներէ ծնած ըլլալուն և մեղսալից բնութիւնն ունենալուն համար : ”

Ամենուն ալ մահուան բուն պատճառն այս է : Մահը տեսակ մը պատիժ է, որով սուրբ և արդար Աստուած կը պատժէ մեզքը : Աշխարհիս մէջ մեր կրած բոլոր տրտմութիւնները մեր վրայ կու գան մեղանշական բնութիւնն մը ունենալնուս համար : Բայց ամենէն գէշն այս չէ . մարմինը մեռնելէն ետքը՝ անմահ հոգին ալ կրնայ պատժուիլ : Աստուած Սուրբ Գիրքին մէջ կ’իմացընէ մեզի թէ ամէն մեզք գործող հոգին պիտի պատժուի : Այնպիսի հոգի մը երկինք չի կրնար երթալ որ երջանիկ ըլլայ, այլ գժոխքը պիտի բանտարկուի, ուր ամէն բան թշուառութիւնն է և ցաւ” :

ԳԼՈՒԽ ԻԱ

ՃՇՄԱՐՏՈՒԹՒԻՆՆԵՐՈՒՆ

ԵՄԵՆԵՆՆԵ ԼԵՒԸ

Խեղճ Մարիամ շատ տրտմութիւն զգաց և շատ արցունք թափեց մինչ հայրը մեղաց պատժոյն վրայով կը խօսէր : Հայրը տեսաւ ասիկա, և չէր ուզեր որ աղջիկը տրտում մնար, ուստի ըսաւ, «Գերեզմանատունէն ելլենք, արտերը քիչ մը պտորտինք, և անատեն բան մ'ըսեմք եզի և Յակորայ, որով մխիթարուիք : Ճշմարտութիւններուն ամենէն լաւը ձեզի պիտի ըսեմ» :

Անատեն անոնք արտերը գացին, և քանի որ կ'երթային՝ Մարիամու արցունքը կտրեցաւ : Թերեւս գիտէր հօրը զրուցելու այն ուրախարար և մեծ ճշմարտութիւնը, քանզի տարակոյս չկայ թէ շատ անգամ լսած էր անոր վըրայով : Բայց այնպիսի ճշմարտութիւններ կան, որ անոնց վրայ որչափ որ խօսինք կամ խորհինք, տակաւին քիչ է :

— «Ձեզի բան մը կ'ուզեմ հարցընել. շատ անգամ լսած էք ինչ որ ես և ձեր սիրելի մայրը և ուրիշներ Տէր Յիսուս Քրիստոսի վրայով խօսած և կարդացած ենք, այնպէս չէ՞» :

«Այո, հայր, շատ անգամ», պատասխանեց Մարիամ :

– Ուրեմն կրնա՞ն ըսել ինձի թէ Տէր Յիսուս Քրիստոս ո՛վ է” :

– “ Այո , Աստուծոյ Որդին է” :

– “ Ուստի սիրելի աղջիկս , մարդոց դիտացած ճշմարտութիւններուն ամենէն լաւը սա է որ , Տէր Յիսուս Քրիստոս , Աստուծոյ Որդին , աշխարհ եկաւ մեզի պէս մեղաւորները փրկելու : Հիմա մտիկ ըրէք , քանզի շատ կը փափաքիմ այս մեծ ճշմարտութիւնը պարզապէս ձեզի հասկըցընել :

Աստուած վճռած է որ եթէ մարդիկ Անոր դէմ մեղանչեն , պատժուին , տրտմութիւն ու նենան այս աշխարհիս մէջ , անոնց մարմինները մեռնին , հոգիներն ալ երկինքէն աքսորուին : Մեր նախածնողք , Ադամ ու Եւայ , Աստուծոյ այս վճիռը դիտէին , սակայն Անոր դէմ մեղանչեցին : Նմանապէս բոլոր մարդիկ Աստուծոյ դէմ կը մեղանչեն : Ուստի պէտք է որ ամէնքը պատժուին , քանզի Աստուծոյ խօսքն ի հարկէ պիտի կատարուի : Բայց Աստուած ուզելով մեղաւորներուն հոգիները փրկել , փրկիչ մը գտաւ , իր սիրելի Որդին , որ աշխարհ գալով մարդու մը պէս ապրեցաւ և խաչին վրայ մեռնելով՝ մեղաւորներուն տեղը մեղաց պատիժը կրեց . և այս կերպով Աստուծոյ խօսքն աւրուած չըլլալով՝ Անոր արդարութիւնը յայտնուեցաւ , և միանգամայն մարդոց փրկուելուն ճար մը գտնուեցաւ . քանզի ով որ իր մեղքե-

րուն վրայ զղջալով՝ Աստուծոյ սիրելի Որդւոյն
անունովը թողութիւն կը խնդրէ՝ պիտի փրկուի :

Աստուած անոր նոր սիրտ և ուղիղ հոգի
կուտայ, և այսպէս մարդը կը պատրաստուի
երկինք երթալու և հոն բնակելու յաւիտեան :

Եթէ մենք այսպէս ընենք, Աստուած մեզ
ալ պիտի պատրաստէ երկնից համար : Մեծ
ճշմարտութիւններուն ամենէն լաւն ասիկա չէ՞” :

ԳԼՈՒԽ ԻԲ

ՓՈՒՇԼԻ ԳՍԵՒԸ

Մարիամու և Յակոբայ Հայրն այն ժամա-
նակ Աստուծոյ սիրոյն վրայ ուրիշ բան մը չը-
սաւ անոնց :

Գիտէր թէ պզտիկ տղայք կը ձանձրանան երբ
բանի մը վրայով շատ կը խօսուի, և բնաւ չէր
ուզեր անոնց մտքերն այսպէս ձանձրացընել,
ուստի սկսաւ խօսիլ ուրիշ բաներու վրայ : Ար-
տերուն մէկուն մէջ պզտիկ լիճ մը կար, որուն
եզերքն երկայն կնիւն («առ») կը բուսնէր : Հայրն
ասոնցմէ քանի մը հատ քաղելով ըսաւ տղոցը,
«Տղայութեանս ժամանակ շատ կը զուարճա-
նայի կնիւններն հիւսելով և պզտիկ կողովներ
շինելով :

Սիրելի քոյր մ'ունէի, որուն հետ շատ անգամ արտերը կ'երթայի, և ասոնց պէս կնիւներ կը ժողվէինք : Կը յիշեմ թէ անգամ մը գլխարկ (շաֆէս) շինեցինք քրոջս պաճուճապատանքին (պէպէ) համար” :

“Ս. յսպիսի գլխարկ մը շատ գեղեցիկ է”, ըսաւ Յակոբ :

“Ես ալ կ'ուզեմ այնպիսի գլխարկ մ'ունենալ պաճուճապատանքիս համար”, ըսաւ Մարիամ. “Եթէ կամիս, ինձի համար հատ մը շինէ” :

“Հոս չեմ կրնար շինել”, պատասխանեց հայրը, “քանզի ասեղ և դերձան պէտք է : Բայց բան մը կրնանք ընել. հիմա ասոնցմէ շատ մը հիւսելով տուն կը տանիք, և յետոյ ձեր մօրմէն կը խնդրէք որ զանոնք մէկտեղ կարէ” :

Ուստի երեքն ալ նստան. և Մարիամ հօրը հիւսած ժամանակը կը դիտէր զանի :

Հայրն երբ բաւական հիւսեց, անոնցմէ պըղտիկ պսակ մը շինելով՝ դրաւ Մարիամու գլուխը որ իր գլխարկը հանած էր : Մարիամ այնչափ հաւնեցաւ պսակին, որ կ'ուզէր զանիկա գլուխը դրած մինչեւ տուն երթալ, իր գլխարկն ալ հօրը տալ : Բայց հայրը, “Ոչ”, ըսաւ, “լաւ է որ գլխարկդ դնես, և եթէ կ'ուզես՝ պսակն ալ ես կը տանիմ” : Աղջիկը հաճեցաւ այնպէս ընել, քանզի գիտէր թէ միշտ հօրը կամացը հպատակիլ աղէկ է :

Անոնց եղած տեղոյն մօտերը տեսակ մը մո-

ըննի կը բուսնէր, երկայն ճիւղերով և փուշերով լեցուն, որ ճամբուն վրայ կախուած էին:

Մարիամու շրջազգեստը (Ֆիսթոն) փուշերուն մէկէն բռնուեցաւ, և պէտք եղաւ որ հայրը զայն ազատէր անկէ: «Այսպիսի փշոտ ճիւղերէ շինուած պսակ մը կը սիրե՞ս», հարցուց հայրը, երբ Մարիամ փուշերէն ազատած էր:

— «Ամենեւին չեմ սիրեր, հայր, ան զիս պիտի ճանկըռտէ, ինծի պիտի վնասէ, և միսս պիտի արիւննոտէ»:

«Կարծեմ թէ այնպէս պիտի ըլլար», ըսաւ հայրը, «ես բնաւ չեմ ուզեր քեզի վնասել, աւելի կ'ընտրեմ ինծի վնասել քան թէ քեզի: Գիտե՞ս արդեօք, ատենօք որո՞ւն գլուխը փուշէ պսակ դրին»:

«Յիսուսին», պատասխանեց պզտիկ աղջիկը: Այսպէս խօսակցելով տուն հասան:

ԳԼՈՒԽ ԻԳ

ՊԶՏԻԿ ՏՂՈՅ

ՀՐԵՄԵՆ ԱԵՅ ԻՐԻՍՏՈՍԻ ԵՐԹԱՆՈՒ

Մարիամ և Յակոբ միշտ կ'ուզէին պառկելն առաջ իրենց հօրը սենեակն երթալ և, Գի-

չեր բարի, ըսել անոր, և եթէ անատեն հայրը շատ դործ չունենար, զանոնք քովը կ'առնէր և այլեւայլ նիւթերու վրայ քիչ մը անոնց հետ կը խօսէր :

Վերը յիշուած խօսակցութեան գիշերը, երբ տղայք անոր քով նստած էին, հայրն ըսաւ, «կը յիշէ՞ք ինչ բանի վրայ էր մեր խօսակցութիւնը գերեզմանատան և արտերուն մէջ» :

«Տէր Յիսուս Քրիստոսի վրայով էր», պատասխանեց Յակոբ :

«Այնպէս էր», ըսաւ հայրը. «ուրեմն կըրնա՞ք ըսել ինծի թէ ո՛ւր է հիմա Տէր Յիսուս» :

«Երկինքն է», ըսաւ պզտիկ աղջիկը :

— «Ուրիշ տեղ ալ չէ՞» :

«Չեմ գիտեր», պատասխանեց Մարիամ :

«Երկրիս վրայ ալ է», ըսաւ հայրը. «Անիկա Աստուած է, ինչպէս որ մարդ ալ է. քանզի Հայրը, Որդին և Սուրբ Հոգին մէկ Աստուած է : Այսպէս ըլլալով՝ Անիկա կարող է մեղաւորները փրկել, և բոլոր իրեն եկողները օրհնել : Բայց կ'երեւայ թէ դուք չէք գիտեր անոր երթալ ինչ ըսել է : Աղօթք ընել սորված էք. երբեմն քովս ծունր դնելով աղօթք կ'ընէք ինչպէս որ պիտի ընէք այս իրիկուն :

Կը յուսամ թէ աղօթքի մէջ ինչ որ պիտի ըսէք, անոր վրայ պիտի խորհիք» :

Անատեն տղայքը ծունր գրին հօրը քով, և քանի մը պարզ խօսքերով կարճաւօտ աղօթք

մ'ըրին՝ ինչպէս որ ստրված էին : Կարծեմ թէ անոնց հայրն ալ աղօթք մ'ըսաւ, անոնց ծնկան վրայ եղած ժամանակը :

Աղօթքը լմնցընելէն ետքը հայրն ըսաւ, « Սիրելի տղայքս, եթէ սրտանց աղօթք ընէք, Յիսուս Քրիստոսի գացող կ'ըլլաք : Ով որ անկեղծութեամբ Քրիստոսի աղօթք կ'ընէ, և կը հաւատայ թէ Անիկա կարող է իրեն ներել և զինքն օրհնել, Անոր գացած կ'ըլլայ, և Ան ալ ըսած է թէ իրեն գացողներուն մէկը պիտի չվաւրնտուի : Ուրիշ մեծ ճշմարտութիւն մ'ալ պիտի ըսեմ ձեզի, որ ձեր սիրտերն ուրախացընէ երբ անոր վրայ խորհիք, այսինքն թէ՛ պզտիկ տղայոց հրաման կայ Քրիստոսի երթալ :

Անիկա, « թող գան », ըսած է : Ժամանակաւ երբ ինք երկրիս վրայ էր, ծնողք իրենց տղայքն անոր բերին, որ անոնց վրայ ձեռք դնէ և զանոնք օրհնէ :

Քոյը կեցող քանի մը չափահաս մարդիկ կը յանդիմանէին բերողները, բայց Աստուծոյ բարերար և հեզ Որդին ըսաւ, « թող տուէք ատմանը սղոցը, և մի արգիլէք ատոնք ինծի դալէն, ինչու որ երկնից թագաւորութիւնը ատանկներունն է », :

ԳԼՈՒԽ ԻԴ

ԾՆՆՆԻՆՆԵՆ ՏԵՐԵՒԵՐՁԸ

Առտու մը Մարիամն և Յակոբայ հօրը սենեակին դուռը զարնուեցաւ, բայց ձայնը քիչ ըլլալուն համար, հայրը վստահ չէր թէ իրօք դուռը կը զարնուէր թէ ոչ. ուստի առանց բան մ'ըսելու ականջ դրաւ : Քիչ մ'ետքը դուռը նորէն զարնուեցաւ աւելի ուժով, և անատեն « Հրամմեցէք », ըսաւ հայրը : Դուռը բացուեցաւ, և պզտիկ Մարիամ և եղբայրը ներս մտանելով ըսին, « Հայր, հիմա մենք սորվեցանք քու դուռդ բանալ. ուստի երբ ուրիշ անգամ զարնենք, հարկ չէ որ դուն տեղէդ ելլես » :

« Կը տեսնեմ որ դուք կրնաք դուռս բանալ », ըսաւ հայրը, « բայց ձեռքինդ ի՞նչ է, Յակոբ » :

— « Չե՞ս գիտեր, հայր, այսօր չորս տարին լմնցուցի, ու հինգերորդը մտայ, և ասիկա իմ

ծննդեանս տարեգարձին կարկանդակն է, որ քեզի համար բերի” ։

Այն կարկանդակը շատ աղէկ էր, քանզի Յակոբայ մայրը շինած էր զայն ։ Երբ Հայրը կերաւ “Շատ աղէկ է”, ըսաւ ։ Ասոր վրայ Յակոբ ուրախ եղաւ . մեծ տրտմութեան պատճառ պիտի ըլլար անոր՝ եթէ կարկանդակը շինուելու ժամանակ աւրուէր ։

“Բու տարեգարձդ մոռցած չէի, Յակոբ”, ըսաւ հայրը, “ծնողք այնպիսի օրերը չեն մոռնար ։

Ես չամչով կարկանդակ չունիմ որ քեզի տամ, բայց կարծեմ թէ պզտիկ դիրք մը կրնամ գըտնել տարեգարձիդ օրը պարգեւ տալու քեզի ։

Հիմա կրնաս քիչ մը կարգալ, և թերեւս գալու տարեգարձէն առաջ, բոլորովին պիտի լմնցընես այս դիրքը, և անատեն աւելի մեծը կուտամ քեզի” ։

Յակոբ Հօրմէն խնդրեց որ իր անունը գրէ գրքին մէջ, և ըսաւ, “Այսօր ասկէ քիչ մը պիտի կարգամ մօրս” ։

“Յակոբ”, ըսաւ հայրը, “կարծեմ թէ քիչ մ’առաջ ըսած խօսքերուս վրայ աղէկ խորհած չէի, երբ զանոնք ըսի ։ Կը յիշե՞ս ինչ ըսի քեզի” ։

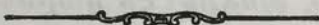
– “Ըսիր թէ գալու տարեգարձիս աւելի մեծ դիրք մը պիտի տաս ինծի, հայր” ։

– “Այո, բայց կրնայ ըլլալ որ իմ պզտիկ տղաս չասարի մինչ միւս տարեգարձին օրը ։ Յակոբ,

կը ջանա՞ն այս ճշմարտութիւնը միտքդ պահել ,
թէ չորս տարեկան պզտիկ տղան ալ կրնայ մեռ-
նիլ” :

« Եթէ այնպիսի բան մը պատահի , երանի՞
թէ այն ատեն երկինք երթայի ես” , ըսաւ
Յակոբ :

« Ուստի , սիրելի զաւակս , եթէ ատանկ փա-
փաք մ’ունիս , պէտք է որ հիմակուընէ սկսիս
Յիսուսը սիրել և անոր աշակերտն ըլլալ” , պա-
տասխանեց հայրը :

ԳԼՈՒԽ ԻԵ

ՓՈԹՈՐԻՅ ՄԸ

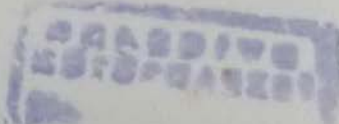
Յակոբայ ծննդեան տարեդարձէն քանի մ’օր
ետքը մեծ փոթորիկ մը ելաւ , որ գիշերուընէ
սկսաւ : Մարիամ և Յակոբ չարթընցան , քանզի
տղոց քունը ընդհանրապէս խորունկ է , բայց
անոնց հայրն ու մայրը քանի մը ժամ շարու-
նակ հովին անձրեւին և որոտման ձայնը լսած ,
և փայլատականոյ պայծառ լոյսը տեսած էին :
Երբ Մարիամ և Յակոբ ալ առտուանց անկո-
ղինէն ելան , այն սոսկալի որոտումը լսելով՝ շատ
վախցան , և կը կարծէին թէ այնչափ առատ
անձրեւ բնաւ տեսած չէին :

Անոնց պատուհանին դիմացի ճամբան լիճ մը դարձած էր, հոմն ալ այնչափ սաստիկ էր, որ ծինելու զին մէջէն փշած ժամանակը կը լսուէր անոր ձայնը : Տղայք կը կարծէին թէ տունը կը շարժէր, ուստի և շատ ուրախացան երբ ծնողաց քով երթալու պատրաստուեցան :

Նախաճաշկի սենեակէն պարտէզը կը տեսնուէր : Նախընթաց օրը՝ այս պարտիզին ճամբուն երկու կողմի բարձր կոթերով և գեղեցիկ դըլուխներով շուշաններուն վրայ կը սքանչանային տղայքը, բայց հիմա տեսան որ այն ծաղիկները հովէն ծռած և անձրեւէն զարնուած էին, այնպէս որ անոնց գեղեցիկութիւնը բոլորովին խանգարուած էր : Տղայք շատ տրտմեցան շուշաններուն այսպէս աւրուած ըլլալուն վրայ : Անձրեւը դեռ կուգար և հովը կը փչէր, թէեւ փայլատակէլն այնչափ սաստիկ, որոտման ձայնն ալ գիշերուան պէս չէր, բայց դեռ Մարիամ ու Յակոբը վախցընելու չափ բան կար, այնպէս որ անոնք սիրտ չունէին խողալու :

Նախաճաշկի ժամանակ հայրը խօսելով Աստուծոյ մարդասիրութեանը վրայ ըսաւ անոնց, « փոթորիկը կը զրկուի օդը մաքրելու և զայն պարզ ու առողջարար ընելու համար » :

Խօսեցաւ նաեւ Աստուծոյ ողորմութեանը վրայ՝ որ զանոնք անվտանգ պահած էր բոլոր գիշերը, միանգամայն ըսաւ անոնց թէ Աստուծոյ համար որչափ դիւրին է, եթէ կամենայ,

այնպիսի փոթորիկ մը զրկել որ մէկ ժամու մէջ
ամբողջ երկիրը կործանէ : Նաեւ չմոռցաւ ըսե-
լու աղօցը թէ բոլոր զՍատուած սիրողներն ա-
պահով են ամէն փոթորիկէ , և թէ բան մը չի-
կրնար անոնց վնասել . քանզի եթէ իրենց երկ-
նաւոր Հայրը յարմար կը տեսնէ զանոնք պա-
հել , փոթորիկ մը չի կրնար գաչիլ անոնց , և
թէ երբ Սատուած յարմար կը տեսնէ որ անոնք
մեռնին փոթորկով կամ ուրիշ կերպով , անա-
տեն անոնց երանեալ հոգիներն իր քովը կ'առ-
նու :

ԳԼՈՒԽ ԻԶ

ՎՏԱՆԳԸ ՄԵՉ ՄԵՐ

ՊԵՐՏԵՒՈՐՈՒԹՒԻՒՆԸ ԿԵՏԵՐԵԼԻՆ ԵՏ ՊԵՀԵԼՈՒ ՉԻ :

Կէս օրուան ատենները փոթորիկն անցնելով՝
հօլը կտրեցաւ , անձրեւը դադրեցաւ , որո-
տում չէր լսուեր և փայլատականց լոյսն ալ
չէր տեսնուեր : Արեգակն ամպերուն ետեւէն
ելլելով՝ այնպէս պայծառ կը ծագէր , որ ճամ-
բաները շուտով սկսան չորնալ . և պզտիկ թըռ-
չուններն՝ որ մինչեւ այն ատենը հանդարտ և
լռիկ կեցած էին , հիմա ծառէ ծառ կը թըռ-

չբախէին և իրենց անուշիկ երգովն օգը կը վեցընէին :

Մարիամ և Յակոբ շատ ուրախացան որ փոթորիկն անցաւ :

Բայց մինչ անոնք կ'ուրախանային, անոնց ծնողքը տխուր լուր մ'առին :

Մարդ մը եկաւ անոնց խնայրներու թէ ծովուն մօտ տուններուն մէջ բնակող խեղճ կանայք և տղայք շատ տրամուլթեան մէջ են . քանզի իրենց ընտանիքէն բոլոր ձկնորսներն առջի գիշերը նաւակներով ծովն ելած էին ձուկ բռնելու, և հիմա այն նաւակներէն միայն մէկը կը տեսնուէր . ուստի կը վախնային թէ միւս նաւակներն ընկղմած և բոլոր մէջի մարդիկ խեղճ դուած էին : Նաեւ կ'երեւար թէ տեսնուած նաւակն անգամ պիտի չկրնար ցամաքը հասնիլ : Երբ Մարիամու ու Յակոբայ հայրը լսեց ասիկա, թէեւ շատ յոյս չունէր որ պիտի կրնար ձկնորսներուն մեծ օգնութիւն մ'ընել, բայց ինքզինք պարտաւոր կը ճանչնար ձեռքէն եկածն ընել : Արդէն յիշուած է թէ ինք ժամանակաւ ճամբորդութիւն ըրած էր . ուստի գիտէր ծովուն վտանգներն, և կը կարծէր թէ կարող պիտի ըլլար գէթ քիչ մը օգնել վտանգի մէջ եղող այն խեղճ մարդոց . ուրեմն ելաւ նաւաստեաց հանդերձին նման խոշոր հանդերձ մը հագաւ որ ծովն երթայ :

Մարիամ իր հօրն երթալը տեսնելով լալ

սկսաւ, և կը խնդրէր անկէ որ նաւակով ծովը չելլէ, չըլլայ թէ խեղդուի: Հայրը համբուրեց պղտիկ աղջիկը, և ըսաւ, «Կը խոստանամ զգուշանալ և վայրապար զիս վտանգի մէջ չձգել Բայց առտուան ըսածս միտքդ բեր, և սա մեծ ճըշմարտութիւնն ալ յիշէ, սիրելի Մարիամն, թէ մենք պարտաւոր ենք ըստ կարի օգնել մեր ընկերներուն և թէ վտանգը մեզ այս պարտաւորութենէն ետ պահելու չէ»:

Անատեն հայրն ու մայրն իրարու հետ քիչ մը խօսելէն ետքը, հայրը պղտիկ աղջիկն ու Յակոբը համբուրելով, «Մնաք բարով», ըսաւ, և շուտ մը դէպ 'ի ծով քալեց:

ԳԼՈՒԽ ԻԷ

ՏՂԱՅՈՅ ՀԱՅՐՆ

ԵՊԸՀՈՎ, ԿԸ ԴԵՌՆԵՅ

Մարիամ և Յակոբ այն օրէն առաջ իրենց հայրը նաւաստուոյ հազուստով տեսած էին: Ամառները երբեմն անիկա տղայքն և անոնց մայրը կ'առնէր և նաւակով ծովը կ'ելլէր: Անատեն նաւավարի գլխարկ և բաճկոն կը հագնէր, և տղայքն անոր վրայ ձկնորսի հազուստը տեսնելով կը խնդային: Բայց հիմա չխընդացին: Անոնց սրտերը վախով լեցուած էին,

յիշելով որ իրենց հայրը համարձակութեամբ այնպիսի մեծ փոթորկէ մը ետքն այն ալեկոծեալ ծովը պիտի ելլէր : Սակայն մայրը շատ ջանաց անոնց հոգը փարատել :

Շատ ժամանակ տեւեց մինչեւ որ հայրը տուն դարձաւ : Կէս օրին չեկաւ, և ընթրիքին ժամանակն ալ դեռ դուրսն էր :

« Թող տուր որ քիչ մ'ալ կենամ, մայր », ըսաւ Մարիամ, երբ պառկելու ժամանակն եկաւ, « թերեւս հայրս հիմա կուգայ » :

Յակորբ ալ ըսաւ, « Էս ալ կ'ուզեմ պառկելէս առաջ զանիկա տեսնել » : Մայրը հաճեցաւ անոնց խնդիրքը կատարել, անոնք ալ պատուհանին առջեւը կայնած հօրը դարուն կրսպասէին :

Վերջապէս ճիշդ երբ տղոց մայրն, « Ալ հիմա պառկելու էք », կ'ըսէր, տղայք պոռացին, « Ահա կուգայ, հայրս կուգայ », և սենեակէն դուրս փողոցը վազեցին զանի դիմաւորելու : Եկողն արդարեւ հայրն էր : Անիկա զանոնք գիրկն առաւ ու ըսաւ, « Ի՞նչ է աս, իմ պըղտիկ զաւկներս, տակաւին պառկած չէ՞ք » :

– « Ոչ, քանզի մայրս հրաման տուաւ որ ըսպասենք : Բայց, հայր, քու լաթերդ որչափ թաց են : Ինչէ՞ն այսպէս եղան » :

« Վաղը կը պատմեմ ձեզի », ըսաւ հայրը, « հիմա պառկելու էք. շնորհակալ եմ ձեզի որ դուրս եղած ժամանակս զիս մտքէ չհանեցիք » :

Այս միջոցին տուն մտան, և տղայքն իրենց յօժար կամօքը ննջելու գացին :

Բայց երթալէն առաջ չմոռցան հարցընել թէ արդեօք այն խեղճ ձկնորսներէն խեղճուող եղա՞ն : “Ոչ, մէկը չխեղճուեցաւ, ուրախութեամբ կ'ըսեմ թէ բոլորն ալ ողջ մնացին”, ըսաւ հայրը :

ԳԼՈՒԽ ԻԸ

ՆՈՎԱՅԻՆՆԵՐ

Հետեւեալ առտուն նախաճաշկէն ետքը հայրը հարցուց իր զաւկներուն, “Հետս պտըտելու երթալ կ'ուզէ՞ք այս առտու” :

“Ս,յո, հայր”, պատասխանեցին երկուքն ալ, և ժամանակ չկորսնցընելով իրենց սենեակը վազեցին, ու շուտով եկան դուրս երթալու պատրաստ :

Հայրն ալ պատրաստ ըլլալով՝ մէկտեղ ճամբայ ելան :

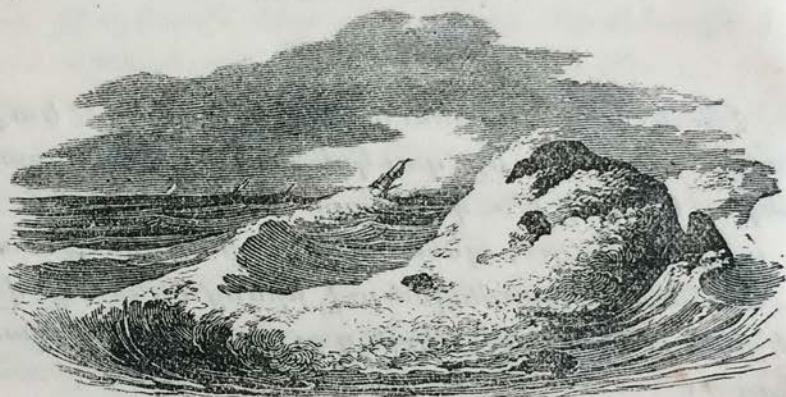
“Ո՞ւր պիտի երթանք, հայր”, հարցուց Մարիամ :

“Բլրոյն գաղաթը, և ետքը ձկնորսներուն տնակները”, ըսաւ հայրը :

“Ուրախ եմ”, ըսաւ աղջիկը. “ուրեմն իրիկուան պատահած բաները պիտի պատմես, և պատմած ժամանակդ մենք ալ ծովը կրնանք նայիլ” :

Պայծառ առտու մըն էր, միայն հովը քիչ մը

չատ էր, քանզի փոթորկէն ետքը դեռ բոլորովին իջած չէր: Ճամբան տեղ տեղ տղմնտ էր, բայց աղոց հողը չէր, քանզի անոնց ոտքի ամանները հաստ էին, և ուր որ ճամբան շատ դէշ էր, հայրը կը գրկէր տղայքը: Շուտով բլրոյն դադաթը հասան, և հոն նստարանները չոր գտնելով՝ նստան քիչ մը յողնութիւն առնելու:

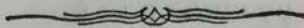

Շուրջն առջի օրը տեսածնուն պէս հանդարտ և խաղաղ չէր. մեծ ու բարձր ալիքները ցամաքին կը զարնէին, և ճերմակ փրփուրներ օդն 'ի վեր կը հանէին: Ալիքներուն ձայնն այնչափ սաստիկ էր, որ հարկ եղաւ Մարիամու, Յակոբայ և հօրը բարձրաձայն խօսիլ որ զիրար հասկընալու կարող ըլլան:

Տղայոց տեղը բարձր ըլլալով ծովէն վախ չունէր, և տղայք կը սիրէին ալիքներուն ձայնը լսել:

“Հայր”, ըսին անոնք, “հիմա իրիկուան պա-

տահաժը, և այնպէս թրջելուդ պատճառը կը հաճի՞ս մեզի պատմել” :

ԳԼՈՒԽ ԻԹ

ՉԿՆՈՐՄՆԵՐՈՒՆ

ՎՏԵՆԳՒԻ ՄԵՆՑ ԻՅՆԵՄԼԸ

Հայրն ըսաւ, « Երէկ երբ այն տնակները հասայ, գտայ որ մեզի պատմուածը շիտակ էր :

Խեղճ կանայք շատ տրտմութեան մէջ էին : Ծովուն վրայ միայն մէկ նաւակ կը տեսնուէր : Աւելի ալեկոծութիւն կար քան թէ հիմա. ծովեզերքը քանի մը մարդիկ կային, որ այն մէկ հատիկ նաւակը կը գիտէին :

« Բայց, հայր » հարցուց պզտիկ աղջիկը, « այն մարդիկն ինչո՞ւ համար ծովն ելան այնպիսի փոթորկի ժամանակ » :

– « Սիրելիս, անոնք փոթորիկը սկսելէն առաջ դացած էին : Չկնորաներն երբեմն իրիկուընէ կ’ելլեն, և բոլոր գիշերը ծովը կը կենան ձուկ բռնելու համար : Այս անգամ ալ այնպէս ըրած էին, և մինչեւ կէս գիշեր ծովը հանդարտ էր :

Ալիքները մեր տեսած նաւակն ասդին անդին կը տարուբերէին, և կը վախնայինք թէ այն

խեղճ ձկնորսները ծովն ընկղմած էին փոթորկին սաստկութենէն :

Բայց մինչ այսպէս կը խօսէինք, ո՞հ, ի՞նչ ուրախութիւն զգացինք, երբ հեռուէն տեսանք որ պզտիկ առագաստ մը բացուեցաւ, և նաւակ մը երթալով ծովեզերքին մօտեցաւ, և տեսանք որ ամէն բան տեղն էր : Նաւակին մէջ երեք մարդ կար : Շատ ուրախ պիտի ըլլայիք եթէ այն խեղճ մարդոց կնիկները տեսած ըլլայիք, որոնք նաւակը դեռ ցամաքը չքաշած՝ ալիքներուն մէջէն կը վազէին զանոնք դիմաւորելու : Ծովեզերքը դտնուող մարդիկ ըստ կարի օգնութիւն ըրին խեղճ ձկնորսներուն, և արդարեւ անոնք օգնութեան կարօտ էին : Թէ և փոթորկին վտանգներէն ազատած էին, բայց շատ յոգնած էին :

Ասիկա միայն մէկ նաւակն էր, միւս երկուքն ո՞ր էին : Եկած մարդիկը չէին կրնար ըսել : Փոթորիկը սկսելէն ետքն այլեւս տեսած չէին զանոնք : Ուստի մինչ կնիկներէն ոմանք ուրախութեամբ լեցուած էին որ այրերն ապահով դարձան, ուրիշները դառնապէս կուլային որ չըլլայ թէ իրենց երիկները կորսուած ըլլային : Բայց երկնաւոր Հայրը հաճեցաւ անոնց ալ տրամութիւնն ուրախութեան փոխել :

Առաջին նաւակը ցամաքը քաշուելէն քիչ մը ետքը, մէկը, որ դիտակով ծովը կը նայէր, յանկարծ պուռաց, « Նաւակի պէս բան մը կը տեսնեմ » :

Ամէնքս ալ
մեր աչքերն ա-
նոր ցուցուցած
տեղը դարձու-
ցինք, և պղտիկ
բժի մը չափ բան
մը տեսանք :
Այն մարդը կըր-

կին ըսաւ, « Տեսածս նաւակ մըն է, բայց տակն
ու վրայ եղած է » : Անտէն դիտակն ինծի տուաւ՝
ես ալ նայելով տեսայ թէ ըսածը ճշմարիտ էր .
նաւակը տակն ու վրայ եղած էր, բայց ինծի
կուգար թէ անոր վրայ մարդու նման բան մը
կը տեսնէի : Ուստի առանց ժամանակ կորսնցնե-
լու՝ վեց մարդիկ ուրիշ նաւակ մը մտան ծովը
ելլելու » : « Դուն ալ մտա՞ր, հայր », հարցուց
աղջիկը :

– Այո՞, Մարիամ, « այն վեց մարդոց մէկն
ալ ես եղայ » :

« Ուրեմն քու հանդերձիդ այնպէս թրջուած
ըլլալուն պատճառն այս է », ըսաւ Մարիամ .
« այն տակն ու վրայ եղած նաւակին հասա՞ր » :

– Այո, ուրախութեամբ կ'ըսեմ, յարմար ժա-
մանակին հասնելով՝ այն խեղճ մարդիկը խեղ-
դուելէ ազատեցինք : Երկու անձինք կային հոն՝
որ նաւակը բռնած կախուած էին, բայց անոնց
ոյժը դրեթէ հատած էր, վասն զի քանի մը
ժամ այնպէս կախուած մնացած էին :

Արդարեւ, որչափ հնար էր, արագ թի քաշեցինք անոնց շուտով հասնելու համար, և շատ ուրախացանք երբ այն երկու կէս խեղդուած մարդոց հետ նորէն ցամաքը հասանք” :

— “Միւս նաւակն ի՞նչ եղաւ, հայր, քանզի ըսիր թէ երեք հատ էին” :

— “Սյնպէս է, և անոր համար էր որ երէկ իրիկուն այնչափ ժամանակ սպասեցի, քանզի ծովեզերքէն մատ մ’անդին չգացի մինչեւ որ միւս նաւակը չտեսայ, և ետքը քիչ մ’ալ սպասեցի մինչեւ որ ձկնորսներն ողջ առողջ ցամաքը ելած տեսայ :

Անոնցմէ բաժնուած ժամանակս ամէնքը՝ այսինքն ձկնորսներն, անոնց կանայքն և տղայքը շատ գոհ և ուրախ էին, քանզի թէեւ ձուկ բռնուած չէր, թերեւս նաւակ մ’ալ կորսուած էր, ձկնորսներէն ոմանք ալ շատ վտանգաւոր վիճակի մէջ ինկած էին, բայց փոթորկէն կեանքի կորուստ չկար : Հիմա տնակներն երթանք, և հարցընենք այն խեղճ մարդոց վրայով, որ այնչափ ժամանակ նաւակէն կախուած շուրին մէջ մնացին” :

ԳԼՈՒԽ Լ

ԸՆՆՈՐ ՀԱՍԵԼՈՒԹԻՒՆ

Երբ Մարիամ և Յակոբ դէպ ՚ի ձկնորսներուն տուններն երթալու ճամբայ ելան, իրենց հօրն

առջեւէն վազեցին, քանզի ճամբան աղէկ դէտէին: Երբ հոն մտեցան, աեսան որ ձկնորսներէն ոմանք առագաստներ և ուռկաններ կարկըտելու զբաղած էին:

Ամենէն առաջ տղայքն և անոնց հայրն այն մարդիկը տեսնելու դացին որոնք խեղդուելու վտանգէն ազատուած էին: Ասոնք իրենց կանանց խնամովը քիչ մ'աղէկցած էին և կրնային քալել, ու կ'ըսէին «Քանի մը օրէն նորէն ծովն ելլելու կարող պիտի ըլլանք»:

«Քայց ի՞նչպէս կրնաք երթալ առանց նաւակի», հարցուց Յակոբ: Ասոնք պատասխան տուին, «Նաւակը կորսուած չէ, այլ դանուած և ցամաքը հանուած է, և շատ վնասուած ալ չէ»: Մարիամն ու Յակոբայ հայրը շատ ուրախացաւ այս լսելով, քանզի գիտէր թէ այն մարդիկը շատ նեղութիւն պիտի քաշէին եթէ անոնց նաւակը կորսուած ըլլար:

Ձկնորսներն իրենց ընտանեացը հետ շատ շնորհակալութիւն յայտնեցին տղոց հօրն՝ որ այն օգնութիւնն ըրաւ անոնց: Մարիամ և Յակոբ ասոնց խօսքը մեծ հաճութեամբ մտիկ ըրին, և շատ ալ ուրախ եղան, որ իրենց հայրն ուրիշներուն օգնած էր իր կեանքը վտանգի դնելով:

Հայրն սլ ըսաւ ձկնորսներուն, «Կը յուսամ թէ ձեզ վտանգէ և մահէ ազատողին շնորհակալ ըլլալու մոռցած չէք: Եթէ Աստուած չօգ...

նէր ձեզի՝ մարդոց օգնութիւնը պարապ պիտի
 ըլլար : Ձեզմէ կը խնդրեմ որ այս ճշմարտու-
 թիւնը յիշէք, թէ ամէն օր ցամաքի և ծովու
 վրայ մեզ վտանգէ ազատ պահողն Աստուած է :
 Յետոյ իր գրպանէն (ծէր) պզտիկ Աստուածա-
 շունչ մը հանելով, հարցուց այն մարդոցը «Փա-
 մանակ ունի՞ք որ ձեզի ասկէ քանի մը տուն
 կարդամ» :

«Այո», ըսին անոնք, «ունինք և կուզենք
 մտիկ ընել եթէ կը կարդաք», և անոր բոլոր-
 տիքը ժողովուեցան, անոնց կանայքն ու տղայքն
 ալ մէկտեղ :

Շատ զուարճալի բան էր տեսնել այնքան
 զուարթ գէմքեր՝ այնպիսի տեղ մը՝ ուր օր մ'ա-
 ռաջ մեծ տրտմութիւն կը տիրէր : Տղոց հայրը
 սկսաւ կարդալ 107^{րդ} Սաղմոսին սա հետեւեալ
 տուներն :

«Նաւերով ծովը ինջնողները,

Ու մեծ շուրերու մէջ գործ գործողները,
 Անոնք Տէրոջը գործքերը

Ու անոր հրաշքները կը տեսնեն անդունդին
 մէջ :

Վասն զի ան կ'ըսէ, ու մըրկալից հովը կը
 հանէ,

Որ անոր ալիքները կը բարձրացընէ :

Երկինքը կ'ելլեն, ու անդունդը կ'իջնեն .

Անոնց անձերը նեղութենէ կը հալին .

Գինով մարդու պէս կը գողգղան ու կ'երերան,

Եւ անոնց բոլոր իմաստութիւնը կը հասնի :
Անատենը Տէրոջը կ'աղաղակեն իրենց նեղու-
թեանը մէջ ,

Ու կը փրկէ զանոնք իրենց տառապանքներէն :
Մըրիկը հանդարտութեան կը դարձնէ ,

Ու ալիքները կը դադարին :

Իրենք ալ կ'ուրախանան որ դադարեցան .

Եւ կ'առաջնորդէ անոնց իրենց ուղած նա-
ւահանգիստը :

Թող գոհանան Տէրոջմէն իր ողորմութեանը
համար ,

Ու մարդոց որդիներուն իր ըրած հրաշքնե-
րուն համար” :

Ասոնք կարդալէն ետքը տղոց հայրն ուրիշ
քանի մը խօսք ալ ըրաւ ձկնորսներուն , խընդ-
րելով անոնցմէ՝ որ յիշեն թէ միայն Աստուած
կարող է մեզ ազատել թէ այս աշխարհիս վտանգ-
ներէն և թէ հանդերձելոյն մէջ մեզաց արժա-
նաւոր պատիժէն : Յետոյ , “Մնաք բարով”
ըսելով , Մարիամու ու Յակոբայ հետ բլուրն
ելաւ :

ԳԼՈՒԽ ԼԱ

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՔԱՂՅՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԵՕ ԵՊԵՇԻՄԻՈՒԹՅԱՆ ԿԵՌԱՆՔՆՈՐԴԻՆ

Մինչ տուն կ'երթային, ճամբան Յակոբայ ու Մարիամն էլ հայրը հարցուց անոնց, « Հասկըցա՞ք Աստուածաշունչէն կարդացածս »:

« Կարծեմ թէ քիչ մը հասկըցայ », ըսաւ Մարիամ :

– « Ուրեմն կը յուսամ թէ այն հասկըցածդ պիտի չմոռնաս : Այն մարդիկը, որ այսօր ողջ և առողջ տեսաք, կրնային ծովուն մէջ խեղդուիլ եթէ Աստուծոյ ողորմութիւնն և քաղցրութիւնը զանոնք պահած չըլլար, և այն ատենը անոնց խեղճ կանայքն ու սղայքը շատ տրտմութեան ու ցաւի մէջ պիտի մնային :

Կը վախնամ թէ անոնցմէ ոմանք այս ողորմութեանը վրայ պէտք եղածին չափ չեն խորհիր :

Մարդիկ Աստուծոյ վրայ ըստ արժանւոյն չեն խորհիր. արդարեւ ոմանք անոր վրայով բնաւ չեն խորհիր, բայց միայն անատենը որ նեղութեան մէջ կ'իյնան : Ասիկա շատ ցաւալի է և կը ցուցնէ թէ անոնց սրտերը չար են :

Ոմանք թէպէտ միշտ այնպիսի բաներ կ'ընեն

որ գիտեն թէ Աստուած արգիլած է իր Սուրբ Գրքին մէջ, և բնաւ մտքերնէն չեն անցընէր անոր պատուէրները, սակայն երբ վաանդի մէջ կ'ըլլան, անստեն կ'սկսին Աստուծոյ օգնութիւն խնդրել :

Այսպէս ընելը ուղի՞ղ է : Աղէկ է ամէն ժա, մանակ Աստուծոյ օգնութիւն խնդրել, և ամէն օր աղօթք ընել Անոր, և օրհնել զԱնիկա . բայց եթէ ասիկա միայն նեղութեան ատեն ընենք, և ուրիշ ժամանակ Անոր դէմ մեղանչենք, չենք կրնար յուսալ թէ Ան մեր աղօթքը պիտի լսէ :

Դարձեալ կ'ուզեմ որ գիտնաք թէ Աստուած այնչափ քաղցր և ողորմած է, որ շատ ատեն չար մարդոց անգամ կ'օգնէ, երբ Անկէ օգնութիւն կը խնդրեն :

Աստուծոյ այս բարերարութիւնը երբեմն զմարդիկ իրենց մեղանչական գործերէն զղջալու կ'առաջնորդէ, ու նաեւ ներում խնդրելու Աստուծոյ Որդւոյն Յիսուսի միջնորդութեամբն, որ մեղաւորները փրկելու եկաւ :

Պիտի յիշէ՞ք միշտ այս ճշմարտութիւնը թէ Աստուծոյ քաղցրութեան նպատակն է մեղաւորներն ապաշխարութեան բերել” :

ԳԼՈՒԽ ԼԲ

ԵՊԵՇԻԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆ Ի՞ՆՉ Է՛

« Կարծեմ դուք աղէկ չէք գիտեր թէ ապաշխարութիւն բառն ինչ ըսել է : Պզտիկ տղոց համար դժուար է այս բառը հասկնալ : Ուստի ձեզի բացատրեմ անոր միտքը :

Կը յիշես Մարիամ թէ անցած շաբթու օր մը պզտիկ աղջիկ մը շատ չարութիւն ըրաւ, բարկանալով թէ Աննա . . . » :

Մարիամ չսպասեց որ հայրը մնացածն ըսէր, քանզի աղէկ գիտէր որուն վրայով կը խօսէր :

« Ես էի ան », ըսաւ, « բայց մէյ մ'ալ պիտի չընեմ » :

– « Այո, դուն էիր, Մարիամ, և թէեւ հայրդ ու մայրդ տրտմեցան քու ըրած չարութեանդ համար, բայց ուրախացան ալ երբ դուն եկար, իմ ըրածիս համար կը ցաւիմ, և ասկէ ետքը պիտի ջանամ աւելի լաւ աղջիկ մ'ըլլալ՝ ըսելով : Մենք այս խօսքն անկեղծութեամբ ըսելուդ տարակոյս չունէինք, ուստի ըսինք թէ արդարեւ ապաշխարած ես :

Նոյնպէս երբ մարդիկ իրենց ըրած չարութիւններուն և երկնաւոր Հօրը դէմ մեղանչելնուն համար կը տրտմին, կ'ըսենք թէ անոնք կ'ապաշխարեն, անոնց տրտմութիւնն ապաշ-

«Այս ծովուն վրայ, հայր», հարցուց Յակոբ :
 – «Ոչ, այս ծովուն վրայ չէր, ասկէ շատ հե-
 ուու էր, աշխարհիս միւս կողմը : Այն նաւը ցա-
 մաքէն ելած ժամանակը ծովը շատ հանդարտ
 էր : Նաւը տակաւին ծովեզերքէն չհեռացած...» :

«Զինորս կա՞ր մէջը», հարցուց Մարիամ :

– «Զինորս կար, ուրիշ մարդիկ ալ կային .
 բայց անոնք այս անդամ ձուկ բռնելու ելած
 չէին, հապա ծովուն միւս կողմն անցնելու մտք
 ունէին : Նաւը ցամաքէն հեռանալէն քիչ մը
 ետքը մեծ փոթորիկ ելաւ : Հովը սաստիկ էր,
 և ալիքներն այնչափ բարձրացան որ նաւը կը
 ծածկէին : Նաւուն մարդիկը կը տեսնէին վտան-
 գը, և սկսան շատ վախնալ :

Բայց նաւուն մէջ մէկը կար որ այն սաստիկ
 փոթորիկէն չէր վախնար, և առանց խռովելու
 նաւուն մէկ կողմը հանդարտ կը քնանար :

Ետքը միւս մարդիկ անոր քովը դալով ար-
 թընցուցին զանի : Կը խորհէին որ, եթէ զիրենք
 ազատելու կարող մէկը կայ, ան պիտի ըլլայ,
 ուստի ըսին անոր, «Ազատէ մեզ ինչու որ ահա
 կը կորսուինք» : Անատեն ան ալ ելաւ և ծովուն
 նայելով ըսաւ, «Գողերէ և լուռ կեցիր» : Երբ
 ան այս խօսքն ըսաւ, հովը դադրեցաւ, ալիք-
 ները հանդարտեցան և մեծ խաղաղութիւն ե-
 ղաւ : Գիտէ՞ք, ո՞վ էր ասիկա որուն հովն ու ա-
 լիքները հնազանդեցան» :

«Ո՞վ էր ան, հայր» հարցուց Յակոբ :

— « Տէր Յիսուս ֆրիստոսն էր, և այն մարդը՛կ
անոր աշակերտներն էին » :

Յիսուս վտանգի մէջ եղող մարդոց աղաչանք-
ներուն այսպէս մտիկ ըրաւ և զանոնք ազա-
տեց : Որչափ զօրաւոր էր անոր խօսքը, որ փո-
թորիկն անգամ անոր հնազանդեցաւ :

Այս դէպքէն սա մեծ ու փառաւոր ճշմար-
տութիւնը կըսորուինք որ, Յիսուս ֆրիստոս
ամէն բանի Տէրն է” :

ԳԼՈՒԽ ԼԴ

ԿՈՒՆԵՍՒՐ ՏՂԵՅԻ

Մարիամու և Յակոբայ հօրը տանը մօտ տուն

մը կար, ուր երկու տղայք և երկու աղջիկ իրենց հօրն ու մօրը հետ կը բնակէին : Ասոնք երջանիկ ընտանիք մը չէին, քանզի տղայք շատ անգամ կուիւ կ'ընէին, իրարու գէշ անուններ կուտային և զիրար կը ծեծէին :

Երբեմն
Մարիամ
ու Յա-
կոբ, երբ
ի ը ե ն ց
պարտէ-
զը կը
խ ա դ ա-
յին այն
տղայոց
բարձ-
րաձայն
աղաղա-
կը կը լը-
սէին. եր-
բեմն ալ
փողոցը
կը տես-
նէին զա-
նոնք որ
զիրար
կը ծե-
ծէին և
իրարու

վրայ հող կը նետէին : Մարիամ և եղբայրը շատ կը տրտմէին, երբ այս բաները կը տեսնէին կամ լսէին :

Անոնք կը խորհէին՝ և օր մը իրենց հօրն ալ ըսին, «Եթէ մեր սիրելի եղբայրը պզտիկ Յովհաննէս ողջ ըլլար, մենք անոր այսպիսի բան մը պիտի չընէինք, ոչ ալ անոր հետ խասու-թեամբ պիտի վարուէինք»:

Անգամ մը երբ այս կռուասէր տղայք մէկ տեղ կը խաղային, աղջկանց մէկը ձեռքով իր մեծ եղբօրը զարկաւ ու փախաւ: Անտեն տղան գետնէն մեծ քար մ'առնելով, քրօջը ետեւէն վազեց: Այնչափ բարկացած էր որ վազած ատենը «Քեզ պիտի մեռցնեմ», կը պոռար: Աղջիկը շատ վախցաւ, քանզի դիտէր թէ եղբայրն իրմէ զօրաւոր էր, և բարկութեան ատենը ինչ մնաս որ տար՝ հող չէր ըներ: Ուստի ըստ կարի արագ փախաւ, բայց եղբայրն աւելի շուտ վազելով անշուշտ պիտի բռնէր քոյրը եթէ աղջիկը մտած չըլլար այն պարտեզը, ուր Մարիամ և անոր հայրը կը դռնուէին: Աղջիկն անոնց քով վազելով ըսաւ, «Կ'աղաչեմ, մի թողուք որ իմ չար եղբայրս ինծի մօտենայ, զիս պիտի մեռցնէ»:

Տղան քրօջը ետեւէն վազելով պարտեզը մտաւ առանց Մարիամու հայրը տեսնելու:

Բայց երբ զանոնք տեսաւ՝ կանկ առաւ, ու ետ պիտի դառնար: Բայց Մարիամու հայրը զանի կանչելով «Գէորդ այդ քարը վար դիր և հոս եկուր», ըսաւ:

Գէորդ իրեն հրամայուածին պէս ըրաւ, քան-

զի կը վախնար փախչիլ, բայց կամաց կամաց կը քալէր : Վերջապէս անոնց քովն եկաւ, և Մարիամու հայրը տղուն և քրոջը մէյմէկ ձեռքէն բռնելով շուք տեղ մը գնաց՝ հոն անոնց հետ խօսելու : Մարիամ ու Յակոբ ալ հոն գացին մտիկ ընելու թէ իրենց հայրն ինչ պիտի ըսէր անոնց :

ԳԼՈՒԽ ԼԵ

ԿՈՌՈՒԻԼԸ ՈՒ ԾԵԾԿՈՒԻԼԸ

ՇՆՏ ԳԻՇ, ԲԵՆԵԲ ԵՆ

Մարիամու ու Յակոբայ հայրը շատ մարդասիրութիւն ցուցուցած էր այն անզգամ աղոցը :

Երբեմն պզտիկ գիրքեր կու տար անոնց կարգալու, երբեմն իր գործին կը խրկէր զանոնք, երբեմն ալ իր պարտէզը անպիտան խոտերէն մաքրել տալով այս գործին համար ստակ կը վճարէր անոնց, և երբ անոնց կը հանդիպէր, շատ մարդասիրութեամբ կը խօսէր անոնց հետ : Այս է պատճառը որ անոնք հիմա ալ անոր հետը երթալ հաճեցան :

Հայրը հովանւոյն տակ նստաւ, և պզտիկ աղջիկը քովը նստեցուց, մինչ եղբայրն միւս կողմը կայնեցաւ :

« Չեռքդ բռնած քարով ի՞նչ պիտի ընէիր », հարցուց տղուն :

« Լուսիան ինծի զարկաւ , և միշտ կը զարնէ ինծի », ըսաւ տղան :

– « Բայց դուն ի՞նչ պիտի ընէիր այդ քարով » :

« Ըսաւ թէ քեզ պիտի մեռցնեմ » . պատասխանեց Լուսիա :

– « Հասկըցայ , դարձեալ կուիւ ըրած էք » :

Անատեն Գէորդ և Լուսիա սկսան յանցանքն իրարու վրայ ձգել : Մարիամու հայրն անոնց ըսածին մտիկ ընելէն ետքը սկսաւ անոնց հետ խօսիլ :

« Եղբայրներու ու քոյրերու իրարու հետ ծեծկուելն ո՞րչափ ցաւալի է », ըսաւ :

Անոնց յիշեցուց կայէնը , որ այնչափ չար էր

որ նոյն իսկ իր եղբայրն Սբէլ մեռցուց :

Անոնց պատմութիւն մ'ալ ըրաւ իր ծանօթ

փոքր տղու մը վրայով, որ բարկութեամբ իր պզտիկ եղբայրը զարնելով զանիկա սպաննած էր:

Անատեն Գէորգայ դառնալով ըսաւ «Դիցուք թէ քու այնչափ բարկացած ատենդ քոյրդ բռնէիր, ի՞նչ կ'ըսես, այն քարով պիտի զարնէի՞ր անոր»:

Գէորգ պատասխան չտուաւ:

«Կարծեմ թէ այնպէս պիտի ընէիր», շարունակեց Մարիամն ի հայրը, «և եթէ այն ծանր քարով անգամ մը անոր զարնէիր, կրնար ըլլալ որ զանի մեռցընէիր»: Եւ անիկա փոխանակ հիմա հոս ողջ կենալու, ճամբուն վրայ արիւնաթաթախ պառկած, խօսելու և շարժելու անկարող պիտի ըլլար: Կ'ուզէի՞ր քոյրդ անանկ տեսնել, Գէորգ»:

Այս միջոցիս տղուն աչքերը լեցուեցան: Այն պիտի բանի մը վրայ չէր ուզէր խորհիլ, և ըսաւ «Շատ կը զղձամ»:

Յետոյ հայրը Լուսիային դառնալով այսպէս խօսեցաւ, «Ո՛րչափ մեղք է որ և իցէ բան մ'ընել ուրիշը բարկացընելու համար: Կը ցաւիմ որ համարձակեցար ձեռքդ վերցընել եղբորդ զարնելու, թէ և միտք չունէիր անոր շատ վնասել»: Աղջիկն ալ ըսաւ, «Կը զղձամ ըրածիս վրայ», և սկսաւ լալ:

Յետոյ Մարիամն հայրն ըսաւ անոնց, «Դուք պարտական էք ձեր յանցանքներն Աստուծոյ խոստովանիլ, և անկէ թողութիւն նաեւ օգնու-

թիւն խնդրել՝ որ նորէն այսպիսի չար բան մը չընէք”:

Գարձեալ ըսաւ, “ Եթէ իրարու հետ խաղաղութեամբ վարուիք, շատ երջանիկ պիտի ըլլաք: Ան մեծ Աստուածն որ ամէն բան կը տեսնէ և կը դիտէ, կը սիրէ այն տղայքն որ իրարու հետ սիրով կը վարուին. բայց ամէն օր կռուասէրներուն կը բարկանայ և կ’ըսէ թէ ‘իմ եղած տեղս անոնք պիտի չգան’:

Հիմա նայինք թէ Սուրբ Գիրքն, որ Աստուծոյ խօսքն է, ինչ կ’ըսէ ձեզի: ‘Աս է իմ պատուէրս որ մէկզմէկ սիրէք’: ‘Ան որ իր եղբայրը չսիրեր, մահուան մէջ կը մնայ: Ամէն ով որ իր եղբայրը կ’ատէ՝ մարդասպան է’: ‘Որդեակներս, չէ թէ խօսքով ու լեզուով սիրենք, հասպա դործքով ու ճշմարտութիւնով’ ”:

Անատեն Գէորգ ու Լուսիա պարտէզէն ելլելով՝ երկուքը մէկտեղ խաղաղութեամբ տուն դարձան:

ԳԼՈՒԽ ԼԶ

ՄԵՂՆԻՆ Ի՞ՆՉ Է:

Օր մը երբ Մարիամ ու Յակոբ իրենց հօրը հետ կանանչ դաշտերուն մէջ հովանաւոր բըլբակին վրայ նստած էին՝ հայրն անոնց հարցուց, “ Գիտէ՞ք մեզքն ինչ է”:

Մարիամ կը կարծէր թէ գիտէ և ըսաւ, «Այո, ինչ որ չար է՝ մեղք է»:

«Բայց ի՞նչպէս գիտես թէ ո՛ր բան չար է և ո՛ր բան բարի», հարցուց դարձեալ հայրը:

«Բարկանալ, քեզի ու մօրս չհնազանդիլ, և գէշ խօսք ըսել չար է», պատասխանեց Մարիամ:

«Այո», ըսաւ հայրը. «բայց, սիրելի աղջիկս, այդ իմ հարցմանս պատասխան չէ: Ի՞նչպէս գիտես թէ այդպիսի բաները չար են»:

– «Դուռն այնպէս ըսած ես ինծի, հայր»:

– «Ուրիշ մը քեզի այնպիսի բան մը երբէք ըսած չէ՞»:

– «Այո, մայրս և Մենան ալ ըսած են»:

«Ասո՛ց մէ զատ արդեօք ուրիշ մ'ալ ըսած չէ», հարցուց հայրը:

«Չգիտեմ», պատասխանեց Մարիամ:

– «Ուրեմն ինծի մտիկ ըրէ, և ես քեզի ըսեմ թէ ուրիշ ով ասիկա ըսած է, և ով է որ կը սորվեցընէ մեզի թէ ի՞նչ է մեղքը»:

Նախ ըսեմ քեզի, Աստուծոյ արգիլած բաներն ընել կամ Մնոր հրամայած բաները չընել մեղք է:

Աստուած մեզի ըսած է թէ պարտական ենք զինք սիրել մեր բոլոր սրտով և զօրութեամբ, և եթէ զինքը չսիրենք ըստ արժանւոյն, կը մեղանչենք: Աստուած մեզի հրամայած է նաեւ որ մեր ծնողքը սիրենք, անոնց հնազանդինք, ուստի և այս բաները չընել մեղք է:

Աստուած մեզի պատուիրած է դարձեալ ա-
մենուն մարդասէր ըլլալ, եթէ այս բանիս հա-
կառակ ընենք, մեզք կը դործենք :

Շատ բան կայ որ Աստուած մեզի արդիւած
է. դողութիւն ընելու չենք, Աստուծոյ անունը
պարապ տեղ բերան առնելու չենք, ուրիշի
բաներուն ցանկալու չենք, և զգոյշ ըլլալու
ենք որ մեր մտքերուն մէջ պարապ և յիմար
խորհուրդներ չունենանք. եթէ այս բաներէն
մէկն ընենք, Աստուծոյ դէմ մեղանշած կ'ըլ-
լանք :

Աստուած է որ մեզի կը սորվեցընէ թէ մեզքն
ինչ է : Իր սուրբ Գիրքը տուած է այս բաները
մեզի սորվեցընելու համար : Աստուածաշունչն
է որ մեզ իմաստուն կ'ընէ, և մեզքին ինչ չար
բան ըլլալը կը դիտցընէ : Առանց անոր շատ
տգէտ պիտի մնայինք : Չէ՞ք յիշեր թէ անգամ
մը Աստուածաշունչ չունեցող խեղճ և չար մար-
դոց վրայով պատմած եմ ձեզի” :

– “Այո, հայր, կռոց երկրպագողներուն հա-
մար ըսել կ'ուզես” :

– “Մեր վիճակն անոնց վիճակէն աղէկ պի-
տի չըլլար եթէ Աստուածաշունչն իբր առաջ-
նորդ մեր ձեռքը չունենայինք : Որչափ ուրա-
խանալու ենք որ Աստուածաշունչն ունինք, այն
մեզի կ'իմացընէ թէ մեզքն ինչ է” : Վերջապէս,
“Դուք Աստուծոյ դէմ բնաւ չէ՞ք մեղանշեր”,
հարցուց անոնց հայրը :

«Կը վախնանք թէ երբեմն կը մեղանչենք»,
ըսին Մարիամ ու Յակոբ :

– «Եթէ Անոր դէմ մեղանչէք, ի՞նչ պիտի
ընէ Ան» :

Տղայք այս հարցման չկրցան պատասխանել,
ուստի փոխանակ անոնց, հայրը պատասխան
տուաւ ըսելով, «Աստուած կամ մեզ պիտի
պատժէ, և կամ մեզի պիտի ներէ : Եթէ մեզ
պատժէ, այնպէս պիտի ընէ մեր մեղացը պատ-
ժոյ արժանի ըլլալուն և մեր չապաշխարելուն
կամ թողութիւն չնսդրելուն համար : Եւ եթէ
մեզի ներէ, Տէր Յիսուս Քրիստոսի համար պի-
տի ներէ» :

ԳԼՈՒԽ ԼԷ

ԱՍՏՈՒԾՈՅ

ԲԵՐԵՍԵՄՆ ԸԼԼԵԼՈՒ ՆՄՈՒՆ

«Ձեզի հասակակից աղջկան մը վրայով պատ-
մութիւն մ'ընեմ : Այս աղջիկը երբեմն չարու-
թիւններ կ'ընէր, և կը զգար թէ Աստուծոյ սուրբ
օրէնքին դէմ կը մեղանչէր, ուստի շատ տխուր
էր :

Բայց օր մը զուարթ և երջանիկ տեսնուեցաւ :
Անոր աչքերն ուրախութեամբ կը փայլէին, և

կերեւար թէ անոր զգացած ուրախութիւնն այնչափ մեծ էր, որ չէր կրնար զայն տանել :

Մարդ մը անոր հարցուց, «Դուն որ առաջ այնչափ տխուր էիր, ի՞նչպէս եղաւ որ հիմա այսպէս ուրախ և զուարթ ես» :

«Քանզի շատ երջանիկ եմ», պատասխանեց ազջիկը :

«Բայց ինչո՞ւ համար շատ երջանիկ ես», նորէն հարցուց միւսը, և անկէ սա պատասխանն առաւ :

«Տրտում էի, քանզի զԱստուած բարկացուցած էի, բայց հիմա յոյս ունիմ թէ Աստուած ինձի ներած է» : Տղու մը սիրտն ուրախացընելու բաւական չէ՞ այս զգացումը թէ Աստուած անոր բարեկամ եղած է :

«Այո, բաւական է», ըսաւ Մարիամ :

«Ուստի, սիրելի տղաք, դուք ալ կ'ուզէք Աստուծոյ բարեկամ ըլլալ : Եթէ կ'ուզէք, մի միայն ճամբան սա է, Քրիստոսի պատուէրնելուն հնազանդելու է, քանզի Քրիստոս ինք կ'ըսէ «Ան որ իմ պատուէրներս կը բռնէ ու կը պահէ անոնք, անիկա է զիս սիրողը, և ան որ զիս կը սիրէ, իմ Հօրմէս պիտի սիրուի» :

ԳԼՈՒԽ ԼԸ

ՍՅՍ ԱՇԽԱՐՀՍ ՄԵՐ

ԻՆՆԿԱՐԱՆԸ 21:

“Ո՛հ, հայր, ե՞րբ տուն պիտի հասնինք”,
ըսաւ Յակոբ, երբ օր մը հօրը հետ պարտիլ
ելած էր :

Պզտիկ տղու մը համար երկայն ճամբայ էր
անոնց այն օր դացած միջոցը • և տղան, թէեւ
ճամբուն մէկ մասը հօրը գիրկն էր, տակաւին
յողնած ըլլալով կ'ուզէր շուտով տուն հասնիլ :
“Ո՛հ, ե՞րբ տուն պիտի հասնինք”, կ'ըսէր շատ
անգամ :

“Հիմա կը հասնինք”, ըսաւ հայրը :

“Տանը ծինեւոյզն և անոր քով եղած ծա-
ռին գլուխը կը տեսնեմ. դուն ալ նայէ”, ըսե-
լով վեր վերցուց պզտիկ տղան, որ զանոնք
տեսնէ :

Յակոբ հօրը գիրկն որ ելաւ՝ ալ չուզելով
նորէն վար իջնել, ըսաւ, “Ասանկ քիչ մը կը
տանի՞ս զիս, հայր” :

– “Այո մնացած ճամբան կը տանիմ, եթէ
թեւդ ճիտիս վրայ կը դնես” :

“Հիմա միտքս բան մը ձգեցիր”, ըսաւ հայրը •
“Հա ըսեմ քեզի • ուրիշ տուն մը կայ ուր մենք
երկուքս ալ պիտի երթանք : կը հասկընա՞ս ի՛նչ
ըսել կ'ուզեմ այս խօսքով” :

ԳԼՈՒԽ ԼԸ

ԱՅՍ ԱՇԽԱՐՀՍ ՄԵՐ

ԻՆԵՎԵՐՏՆԸ ԶԷ

«Ո՛հ, հայր, ե՞րբ տուն պիտի հասնինք», ըսաւ Յակոբ, երբ օր մը հօրը հետ պտըտիլ ելած էր :

Պզտիկ տղու մը համար երկայն ճամբայ էր անոնց այն օր դացած միջոցը . և տղան, թէեւ ճամբուն մէկ մասը հօրը գիրկն էր, տակաւին յոգնած ըլլալով կ'ուզէր շուտով տուն հասնիլ : «Ո՛հ, ե՞րբ տուն պիտի հասնինք», կ'ըսէր շատ անգամ :

«Հիմա կը հասնինք», ըսաւ հայրը :

«Տանը ծխնելոյզն և անոր քով եղած ծառին գլուխը կը տեսնեմ . դուն ալ նայէ՛», ըսելով վեր վերցունց պզտիկ տղան, որ զանոնք տեսնէ :

Յակոբ հօրը գիրկն որ ելաւ՝ ալ չուզելով նորէն վար իջնել, ըսաւ, «Ասանկ քիչ մը կը տանի՞ս զիս, հայր» :

– «Այո մնացած ճամբան կը տանիմ, եթէ թեւդ ճիտիս վրայ կը դնես» :

«Հիմա միտքս բան մը ձգեցիր», ըսաւ հայրը . «Հա ըսեմ քեզի . ուրիշ տուն մը կայ ուր մենք երկուքս ալ պիտի երթանք : Կը հասկընա՞ս ի՛նչ ըսել կ'ուզեմ այս խօսքով » :

“Ոչ, հայր”, ըսաւ Յակոբ, “մենք ուրիշ տուն չունինք, այնպէս չէ”:

“Այո, ունինք”, ըսաւ հայրը: “Այն տունը ուր հիմա կ'երթանք, մեր մնայուն բնակարանը չէ”:

“Բայց, հայր”, պատասխանեց տղան, “մենք հոն կը բնակինք միշտ, այնպէս չէ”:

– “Այո, Յակոբ, բայց միշտ այն տանը մէջ պիտի չբնակինք”:

“Չեմ ուզեր այն տունը թողուլ”, ըսաւ Յակոբ տխուր դէմքով, “չատ զուարճալի է”:

“Բայց միշտ այս աշխարհիս մէջ պիտի չմընանք”, ըսաւ հայրը, “և մեր բնակարանը ո՞ւր պիտի ըլլայ՝ երբ ասկէ մեկնինք: Այս աշխարհս մեր մշտատեւ բնակարանը չէ: Սա մեծ ճշմարտութիւնը մի մոռնար թէ մեր մշտատեւ բնակարանը հանդերձեալ աշխարհին մէջ պիտի ըլլայ, ուր մեր հոգիները պիտի երթան երբ մեր մարմինը կը մեռնի, և հոն յաւիտեանս պիտի մնանք”:

Այս աշխարհիս բոլոր բնակողներուն համար երկու բնակարան կայ հանդերձեալ աշխարհին մէջ, մէկը շատ երջանիկ տեղ է, և երկինք կ'ըսուի. իսկ միւսը շատ թշուառ տեղ է, որուն դժոխք կ'ըսենք:

Տէր Յիսուս Քրիստոսը սիրողներուն բնակարանն երկինքը պիտի ըլլայ, ուր Քրիստոս և բոլոր արդարները կը կենան: Բոլոր անոնք ու

ըոնց մեղքերը ներուած չեն՝ մեռնելէն ետքը իրենց բնակարանը դժոխքին մէջ պիտի գրտնեն, ուր միայն մեղք և տրտմութիւն կայ: Ասոնցմէ գուն ո՞րը պիտի ընտրես»:

«Անտարակոյս կ'ուզեմ որ իմ բնակարանս երկինքն ըլլայ», ըսաւ Յակոբ:

«Ես ալ կը հաւատամ որ այնպէս կ'ուզես», պատասխանեց հայրը: «Ուրեմն Աստուծոյ խնդրելու ենք որ մեզ պատրաստէ այն երկնային բնակարանն երթալու:

Անատեն այս աշխարհս մեր մշտատեւ բնակարանը չըլլալուն համար պիտի չտրտմինք, միանգամայն շնորհակալ պիտի ըլլանք որ աշխարհիս մէջ այնչափ զուարճալի տեղ մը ունինք և մանաւանդ որ քրիստոնեայ ընտանիքի մէջ ենք»: Այս խօսքին վրայ տունը մօտենալով՝ վերջացուցին խօսակցութիւնը:

ԳԼՈՒԽ ԼԹ

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՄԱՐԴԻԿ

ՈՒ ԵՇԻԵՐՆԻ ՄԵՐԳԻԿ

«Ո՞րքան տեսակ մարդիկ կան աշխարհիս մէջ, հայր», ըսաւ Մարիամ զարմացմամբ, երբ հօրը սենեակը դիրք մ'առած, մէջը Հնդիկ-

ներուն, Ափրիկեցիներուն, Տաճիկներուն, Հրէից և շատ ուրիշ ազգաց պատկերներուն կը նայէր : Մարիամ այս պատկերներուն շատ հաւնեցաւ, և նորէն ըսաւ, « Ո՛րքան տեսակ տեսակ մարդիկ կան աշխարհիս մէջ, այնպէս չե՞ հայր » :

« Միայն երկու տեսակ կան », պատասխանեց հայրը :

– « Ո՛հ, հայր, այս գրքին մէջ շատ կան, երկուքէն աւելի, աղէկ գիտեմ » :

– « Քու միտքդ իմինիս համաձայն չէ : Աշխարհիս մէջ եզոզ մարդոց, հեռու երկիր բնակողներուն, իրարու անհասկանալի լեզու խօսողներուն, զանազան հանդերձ հաղնողներուն քանի տեսակ ըլլալը չեմ կրնար ըսել : Բայց իմ ըսածս սա էր թէ աշխարհիս մէջ միայն երկու տեսակ մարդիկ կան, ասոր վրայ կ'ուզեմ խօսիլ ձեզի :

Տեսակ մը մարդիկ կան որ զԱստուած չեն սիրեր, և անոր չեն ծառայեր, որոնց չար սրբտերը սրբուած չեն : Այս մարդիկ Աշխարհի որդիք կ'ըսուին, քանզի աշխարհը և անոր մէջի բաներն աւելի կը սիրեն քան թէ զԱստուած :

Անոնք Չարին որդիքն ալ կ'ըսուին, քանզի Աստուծոյ թշնամին Սատանան անոնց տէրն է, ու անոնց կ'առաջնորդէ մեղք գործելու : Անոնք խեղճ մարդիկ են, քանզի թէեւ աշխարհը շատ կը սիրեն, լաւ գիտեն թէ աշխարհի մէջ միշտ

պիտի չմնան, և թէպէտ մեղքն ալ կը սիրեն, ազէկ համոզուած են թէ մեղաց պատիժը պիտի կրեն :

Աստուած անոնց վրայ կը բարկանայ ամէն օր :

Միւս տեսակ մարդիկ անոնք են, որ զԱստուած կը սիրեն և անոր կը ծառայեն : Անոնց սրտերը փոխուած են, անոնք հիմա կը սիրեն այն բաները որ առաջ կ'ատէին, և այն շարքաները որ առաջ կը սիրէին՝ հիմա կ'ատեն : Այս տեսակ մարդիկ Աստուծոյ որդիքը կ'ըսուին : Աստուած զանոնք կը սիրէ, կը պաշտպանէ և կ'օրհնէ, քանի որ աշխարհիս մէջ են, Աստուած անոնց վրայ հոգ կը տանի, և երբ կը մեռնին, զանոնք երկինքը կ'ընդունի յաւիտեան երջանիկ ըլլալու :

Աշխարհիս մէջ այս երկու տեսակ մարդոցմէ զատ ուրիշ չկայ : Անոնք որ Աստուծոյ Որդիքը չեն՝ Սատանայի ու աշխարհի որդիներն են : Այս երկու ընտանիքներէն որո՞ւն մէջ դուք կ'ուզէք գտնուիլ, սիրելի զաւակներս” :

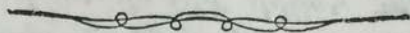
“Ես Աստուծոյ զաւակ ըլլալ կ'ուզեմ”, ըսաւ Մարիամ :

“Ես ալ նոյնպէս կ'ուզեմ”, ըսաւ Յակոբ :

Մարիամն ու Յակոբայ հայրը յոյս ունէր թէ անոնք իրաւցնէ Աստուծոյ զաւակներ պիտի ըլլային :

Ինք աղօթք ըրած էր որ իր սիրելի զաւակներն Աստուծոյ ընտանիքին մէջ ընդունուին,

սուրբ և օգտակար ըլլան քանի որ այս աշխարհիս մէջ կ'ապրին, մեռնելէն ետքն ալ երկինքը երջանիկ ըլլան :

ԳԼՈՒԽ Խ

ՆՇԱՄԵՐՏՈՒԹՒՒՆ

Առտու մը երբ Մարիամ տղոց սենեակն էր, լսեց որ հայրը զանի կը կանչէր, բայց շուտով չելաւ անոր երթալու : Ուստի Աննա ըսաւ անոր, « Մարիամ, չե՞ն լսեր որ հայրդ քեզ կը կանչէ » : Սակայն Մարիամ գործքը չձգեց և սենեակէն դուրս չելաւ :

Անոր այնչափ սպասելու պատճառն իր խաղալիկները ձգել չուզելն էր արդեօք տեսնենք :

« Մարիամ, Մարիամ », նորէն կանչեց հայրն աւելի բարձր ձայնով : Այս անգամ աղջիկը պատասխան տալով՝ ելաւ հօրը քով գնաց :

Հայրն անոր ձեռքէն բռնելով զանի իր սենեակը տարաւ, և քաղցրութեամբ ըսաւ անոր, « Իմ դուրս ելած ատենս դուն հոս եկա՞ր այս առտու » :

Առջի բերան աղջիկը պատասխան չտուաւ, մէյմը հօրը նայեցաւ, մէյ մ'ալ սենեակին բլրրաիքը, և վերջապէս աչքերը գետին տնկեց :

Եթէ կարող ըլլար այն բողոքին հայելոյ մէջ իր դէմքը տեսնել, շատ կարմրած պիտի գտնէր զանիկա, աչքերն ալ արտասուօք լեցուն :

Մարիամու հայրը քիչ մը համբերեց, քանզի չէր ուզեր իր պզտիկ աղջկան սիրտը կոտորել : Աղջիկն ալ դիտէր թէ հայրը պատասխանի կը սպասէր : Վերջապէս Մարիամ որոշեց թէ ինչ պիտի ընէր, ուստի հօրը վիզը ինկաւ և հառաչելով ըսաւ, « Այո, հայր, հոս եկայ, և այն բանը կոտորոջն ես եմ, բայց միտքս զանի կոտորել չէր, հայր » : Մարիամու ըսածը ճշմարիտ էր. անիկա հոն դացած էր, մօրը և Աննային հոն չեղած ատեն : Ինք կ'ուզէր հօրը հետ խօսիլ, բայց զանի հոն չգտնելով՝ փոխանակ շիտակ ետ դառնալու, առաջ ասդին անդին նայած, ու ետքը սենեակին մէջ եղող բաները խառնելու սկսած էր :

Բաւական բարձր դարան (բաճ) մը կար, որուն վրայ երկու գեղեցիկ յախճապակեայ արձաններ կային, և երբեմն հայրը թոյլ տուած էր տղոցը զանոնք իրենց ձեռքն առնել : Հիմա ալ Մարիամ խորհելով թէ որչափ զուարճութիւն պիտի ըլլար իրեն նորէն զանոնք իր ձեռքն առնել ու նայել, աթոռի մը վրայ ելաւ, և ձեռքն երկնցընելով անոնցմէ մէկն առաւ : Բայց, ափսոս, արձանն անոր ձեռքէն սահեցաւ և գետին իյնալով կոտորտեցաւ :

Յայտնի է թէ որչափ վախցաւ Մարիամ :

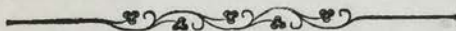
ուստի ցատկելով սենեակէն դուրս ելաւ, դու-
ռը գոցեց, յուսալով թէ ոչ ոք պիտի իմա-
նար իր հոն երթալը: Այս պատճառաւ էր որ
հօրը կանչած ժամանակ անոր քով երթալ չու-
ղեց, վախնալով որ թերեւս հայրը իմացած էր
անոր ըրած յանցանքը: Արդարեւ Աստուծմէ
զատ ոչ ոք գիտէր թէ Մարիամ հօրը սենե-
կը գացած էր: Հայրը կարծիքով հասկըցած
էր բանին ինչպէս ըլլալը, և ասոր համար
պզտիկ աղջիկը կանչեց ու այն հարցումներն
ըրաւ անոր:

Յայտնի է նաեւ թէ որչափ դողի մէջ էր հօ-
րը սիրտը, երբ Մարիամնու դէմքէն տեսաւ ա-
նոր սրտին խռովեալ վիճակն ու շիոթութիւնը,
և կը խորհէր թէ արդեօք Մարիամ սուտ մը
պիտի ըսէր՝ թէ ճշմարտութիւնը պիտի յայտ-
նէր: Բայց ո՞րչափ ուրախ եղաւ հայրը, երբ
ճշմարտութիւնն յաղթող երեւցաւ Մարեամնու
սրտին և բերնին մէջ:

Միրելի զաւկին ըսածը թէ «Անիկա կոտորոզն
ես եմ», հօրը քով աւելի արժէք ունէր քան
թէ բոլոր աշխարհիս մէջ եզոզ արձանները:
Հայրն իր պզտիկ աղջիկը պագաւ, և ասով
յայտնեց անոր այն բանին վրայ ունեցած չա-
փազանց ուրախութիւնը, և ըսաւ, «Այս կոտ-
որած արձանը պիտի պահեմ իբր քու ճշմար-
տասիրութեանդ յիշատակ մը, և երբ տեսնեմ
զայն, պիտի յուսամ թէ Մարիամնս բնաւ պի-

աի չվախնայ ճշմարտութիւնը խօսելու, հապա շիտակը պիտի ըսէ, թէեւ դորժած յանցանքը հոսսաովանիլ հարկ ըլլայ :

Ուրիշ բան մ'ալ ըսեմ," շարունակեց հայրը. « այս դէպքէն պիտի սորվիս այսուհետեւ արգիլուած բաները չխառնել : Շատ ցաւալի պիտի ըլլար եթէ արձանը խառնելդ սուտ խօսելու պատճառ ըլլար քեզի, ինչպէս որ շատ անգամ տղոց կը պատահի » :

ԳԼՈՒԽ ԽԱ

Ա Ս Տ ՈՒ Ա Ծ

ՆՇՄԵՐՏՈՒԹՅԵՆ ԵՍՏՈՒՆԾ Է

Այն օրը որ Մարիամ արձանը կոտրեց՝ հայրն աղջիկն ու Յակոբ իրիկուան դէմ հետ առնելով պտըտելու ելաւ, և երեքը մէկտեղ ծառի մը տակ նստան : Անատեն բարեսիրտ հայրը սկսաւ ըսել, « Մեծ Աստուծոյն՝ մեր Արարչին վրայով շատ բաներ ըսած եմ ձեզի. հիմա դարձեալ անոր վրայ պիտի խօսիմ : Անիկա ճշմարտութեան Աստուած է. Անոր ըսածը բոլորովին ճշմարիտ է. Անոր Սուրբ Գիրքը ճշմարտութեան գիրք է. Սուրբ Գիրքին մէջ զԱստուած սիրողներուն և Անկէ վախցողներ

բուն համար մեծամեծ խոստմունքներ կան, ամէնքն ալ ճշմարիտ են և Աստուած ամէն մէկը պիտի կատարէ :

Երբ Աստուծոյ խոստմունքները կը կարգանք, կամ կը լսենք, խորհելու ենք թէ արդեօք մեզի համար են անոնք թէ ոչ : Եթէ մեզի համար են, ուրախանալու ենք որ ամէնքն ալ պիտի կատարուին :

Երբ Աստուծոյ սպառնալիքը կը կարգանք կամ կը լսենք, վախնալու ենք որ չըլլայ թէ մեզի դէմ եղած ըլլան անոնք, և աղօթելու ենք Աստուծոյ որ մեր մեղքերը ներէ իր սիրելի Որդւոյն համար, և այսպէս այն սպառնալիքը կրե՛նք ազատէ մեզ :

Աստուծոյ ժողովուրդները ճշմարտութիւնը կը սիրեն, և չեն համարձակիր սուտ խօսիլ :

Աստուած շատ կը բարկանայ ստախօսներուն, սուտ չրթունքները կ'ատէ, և ստախօսները պիտի պատժէ : Շատ անգամ այս աշխարհիս մէջ կը պատժէ զանոնք, և անշուշտ հանդերձեալին մէջ ալ նոյնպէս պիտի ընէ . քանզի ինքքն ըսած է թէ ամէն սուտ խօսողներուն բաժինը դժոխքը պիտի ըլլայ : Իմ սիրելի զաւկըներս, պիտի չյիշէ՞ք այս բաներն և միշտ 'ի սրտէ ճշմարտութիւնը պիտի խօսի՞ք :

Ձեր երկնաւոր Հօրն աղօթեցէք, որ իր Սուրբ Հոգւովը ձեզի օգնէ այնպէս ընելու” :

ԳԼՈՒԽ ԽԲ

Ի Ն Չ Բ Ա Ն Ի Հ Ա Մ Ա Ր

ԵՂՕԹՅԱՆ ԸՆԵԼՈՒ ԵՆԵՐ

«Սատուածաշունչին մեծ ճշմարտութիւններուն մէկն ալ պիտի ըսեմ ձեզի, և անկէ ետքը տուն դառնանք», ըսաւ տղոց հայրը: «Կրնա՞ք մէկ երկու րոպէ ալ հանդարտ նստիլ?»

Մարիամ ու Յակոբ պատասխան տուին, «Կ'ուզենք քիչ մ'ալ քովդ նստիլ, և խօսքերդ մտիկ ընել»:

«Դուք գիտէք աղօթք ի՞նչ ըսել է, այնպէս չէ», ըսաւ հայրը: «Աղօթք ընել՝ Սատուծոյ հետ խօսիլ, մեր կարօտութիւններն Անոր պատմել, անոր օրհնութիւնը և ամէն մեզի պէտք եղած բաները Անկէ խնդրել է»:

«Այո, գիտենք ասիկա», ըսին Մարիամ ու Յակոբ:

«Դարձեալ գիտէք թէ աղօթքի ժամանակ զգոյշ ըլլալու և մեր ըսածին վրայ աղէկ խորհելու ենք, և արտորալու չենք. նաեւ, երբ Սատուծոյ հետ կը խօսինք մեր միտքերն ուրիշ բանի տալու չենք», ըսաւ հայրը:

Մարիամ ու Յակոբ ասիկա գիտէին:

«Ուստի», ըսաւ հայրը, «քանի մը բան ալ

պիտի ըսեմ, զորս ամէն օր աղօթքով խնդրելու ենք :

Աստուծոյ խնդրելու ենք որ հաճի մեզ առողջ պահել և կերակրել : Պէտք է որ այս բաներն Աստուծոյ խնդրենք, քանզի Ան միայն կարող է զանոնք մեզի տալ : Զանոնք ընդունելն ետքն ալ, չմոռնանք շնորհակալ ըլլալ Աստուծոյ մարդասիրութեանը համար որ մեզի այնչափ բարիքներ տուած է այս աշխարհիս մէջ : Աղաչենք Աստուծոյ որ մեզի օգնէ իր կամքին հնազանդելու, այնպէս որ եթէ հաճի մենէ վերցընել մեր առողջութիւնը կամ հանգըստութիւնը, և կամ խնդրուած բան մը չըտալ, որ գիտէ թէ մեզի համար օգտակար չէ, կարող ըլլանք ըսել, «Քու կամքդ ըլլայ» : Յիշենք նաեւ մեր սիրելի բարեկամներն, և Աստուծոյ խնդրենք որ օրհնէ զանոնք, և հարկաւոր բարիքը տայ անոնց :

Խնդրենք նաեւ մեր Երկնաւոր Հօրմէն որ մեր յանցանքները ներէ իր սիրելի Որդւոյն համար, որ աշխարհ եկաւ մեղաւորները վերկելու. և եթէ միտք բերենք թէ չար բան մը ըրած, ըսած կամ խորհած ենք, խոստովանելու, և Աստուծոյ օգնութիւն խնդրելու ենք, որ կարող ըլլանք ուրիշ ժամանակ այսպիսի բաներ չընել :

Մենք չենք կրնար իրօք զղջալ կամ սրտանց տրտմիլ մեր մեղքերուն համար՝ առանց Աստու-

ծոյ Սուրբ Հոգւոյն օգնութեանը . ուստի բնաւ մոռնալու չենք Աստուծոյ Սուրբ Հոգին խնդրել , որ օգնէ մեզի սրտանց զղջալու և ապաշխարելու , և որ մեզ սուրբ պահէ :

Հիմա բուն ըսելու բանս այս մեծ ճշմարտութեանն է : Աստուած խոստացած է Սուրբ Հոգին տալ իրմէ խնդրողներուն :

Ո՛րչափ բարերար է Աստուած մեզի : Ամենէն բարի ծնողքէն աւելի բարերար է : Անիկա աւելի կու տայ մեզի քան զոր մենք աղօթքի մէջ կը խնդրենք : Չեզի պէս փոքր տղայք անգամ կրնան Աստուծոյ Սուրբ Հոգին խնդրել , և եթէ սրտանց խնդրէք , ձեր խնդրուածքը պարապ պիտի չերթայ :

ԳԼՈՒԽ ԽԳ

ԵՂԱՄԵՆԻՐ

Ամբողջնէ ետքը աշուն կուդայ : Աշնան օրերն ամարուան օրերուն պէս երկայն չեն և այն ատենները Մարիամ ու Յակոբ չէին կրնար իրիկունները դուրս ելլել պտըտելու , հապա շատ անգամ առտունները դուրս ելլելով , երբեմն բլուրը , ձկնորսներուն տունները և ծովեզերք կ'երթային , երբեմն գերեզմանատունէն անց

նելով դաշտերը
 կ'երթային : Այս
 դաշտերուն մէջ
 շատ զուարճալի
 բաներ կը տեսնէին,
 զորօրինակ, դեղա-
 ցիներու տուներ, կալերու վրայ ցորենի դէզեր,
 արտերու մէջ մանգաղներով ցորեն հնձողներ,
 և նոր կապուած որաներու մէջ խաղացող տը-
 ղայք : Այս տեսարանը բոլորովին տարբեր էր

անկէ զոր Մարիամ և Յակոբ առաջ հոն տեսած էին դարնան եղանակին :

Առաջ տեսած էին ցորենի արտերը , երբ հասկերը բողբոջելու կը սկսէին . իսկ հիմա ցորենը ժողվուած , արտերէն վերցուած և կալերու վրայ դրուած կը տեսնէին :

Առաջ տեսած էին իրենց պարտէզին մէջ եղած պտղաբեր ծառերուն ծաղկիլը , հիմա նոյն ծառերուն անոյշ պտուղները կը վայելէին :

Միայն խնժորի ծառերուն վրայ պտուղ մնացած էր , և ան ալ դրեթէ քաղուելու մօտ էր : Արդէն աշունն էր , երբ Մարիամու հօրը աշնանային ընծայ մը եկաւ , այսինքն ելակի (շէն) քանի մը տունկ : Մարիամու հօրը բարեկամներէն մէկը զրկած էր ասոնք պարտէզը տնկուելու համար : Այս տեսակ ելակէն քիչ կը դրտնուէր և շատ ալ գեղեցիկ էր , ուստի և հայրը շատոնց կը փափաքէր անկէ քանի մը տունկ ունենալ իր պարտէզին մէջ :

« Շատ խնամք տանելու ենք ասոնց » ըսաւ հայրը իր պզտիկ աղջկանը , որ քովը կայնած էր՝ զանոնք առած ժամանակը : « Ասոնք զատ տեղ մը տնկենք և դալ ամառ , եթէ ողջ մնանք ; թերեւս ծիրանի (հայնի) չափ ելակ պիտի տեսնենք անոնց վրայ » : Ամէնը տասներկու տունկ էին , և պարտէզին մէջ անոնց համար պատրաստուած առանձին տեղ մը տնկուեցան :

Աշունն անցաւ , ձմեռը եկաւ , բայց ուշ և

ցուրտ : Տունկերուն վեց հատը փտտած էին , միւս վեց հատն ալ շատ պզտիկ և տկար մնացած էին : Երբ ելակին ծաղկելու ժամանակն եկաւ , տունկերէն միայն մէկ հատը ծաղիկ բացաւ ան ալ միայն չորս ծաղիկ :

« Այս գեղեցիկ և մեծ տեսակէն քիչ ելակ պիտի ունենանք այս տարի » , ըսաւ հայրը , երբ տղոց հետ պարտէզը կը պտըտէր , « բայց կը յուսամ թէ չորս հատ պիտի ունենանք . ուստի մէկը ձեր սիրելի մօրը , մէյ մէկ հատ ձեզի , չորրորդն ալ ինծի պիտի ըլլայ » : Այնուհետեւ Մարիամ ու Յակոբ ամէն օր կը նայէին այս տունկին : Անոնց կը թուէր թէ ելակները շատ ուշ կ'ելլէին . բայց վերջապէս ծաղիկները թափեցան , և չորս ելակ տեսնուեցաւ :

Ասոնք օրէ օր կը մեծնային , բայց , ո՛հ , ո՛րչափ ժամանակ տեւեց մինչեւ որ հասան :

Հայրն ըստ կարի ելակները կը պաշտպանէր թուշուններէն և խխունջներէն (« Խխունջ ») , օր մ'ալ , ըսաւ , « Կարծեմ չաբաթէ մը հասած ելակ կը ժողվենք . քանզի շատ մեծցած են » : Այնչափ մեծ ելակ բնաւ տեսած չէր Մարիամ , և շատ անգամ հայրը հոն տարած էր զանոնք ցուցնելու : Ելակները հասած ատեն՝ օր մը երբ անոնք նայելու կ'երթային , հայրն ըսաւ տղոց , « Կարծեմ թէ վաղը կրնանք քաղել ելակները » : Հետեւեալ օրը հայրը մինակ պարտէզ գնաց այն չորս գեղեցիկ ելակները քաղել :

լու, բայց տեսաւ որ բան մը մնացած չէր: Երբ տուն դարձաւ, հոն տիկին մը տեսաւ, որ Մարիամն ու Յակոբայ մօրը տեսութեան եկած էր: Հայրը ելակներուն համար զգացած տըրտմութիւնն այս տիկնոջ պատմեց:

«Ո՛հ», ըսաւ տիկինը, «չեմ դարմանար ատոր, թերեւս քու պզտիկ զաւակներդ գիտեն ելակներուն ուր ըլլալը: Տղայք պտուղ շատ կը սիրեն, ուստի և աղէկ բան մը չէ զանոնք մինակ պարտէզը թողուլ պտուղներուն հասուն ատենը. անտարակոյս ամէն բան կը խառնեն, և այնպիսի պտուղներ կ'ուտեն զոր պէտք չէ ուտել»:

«Ես չեմ կարծեր թէ Մարիամ ու Յակոբ այն ելակները կերած են», ըսաւ հայրը, «բայց հիմա կ'իմանանք»:

Իսկոյն զանգակը զարկաւ, և երբ սպասաւորը եկաւ, հրաման ըրաւ անոր Մարիամն ու Յակոբը կանչել: Երբ անոնք սենեակը մտան, հայրը հարցուց, «Ս.յն չորս մեծ և գեղեցիկ ելակները դ՞ուք քաղեցիք ու կերաք»:

«Ոչ, հայր», պատասխանեցին երկուքն ալ:

«Ես ձեզի կը հաւատամ սիրելի տղաքս, ըսաւ հայրը, «բայց կը ցաւիմ ըսել որ, մէկը այն ելակներն առնելով 'ի դերեւ հանեց մեր յոյսը կանոնք վայելելու»:

Մարիամ ու Յակոբ շատ ցաւեցան, երբ այս բանը լսեցին, բայց անոնց հօրը «Ձեզի կը հա-

ւատամ” ըսելը, զանոնք մխիթարեց :

Ո՛հ, եթէ պզտիկ տղայք գիտնային թէ ո՞րչափ զուարճութիւն պիտի զգան երբ իրենց խօսքը միշտ ճշմարիտ բռնուէր, անտարակոյս միշտ ճշմարիտ պիտի խօսէին :

“Շատ աղէկ”, ըսաւ հայրը, “ես կ’ուզէի միայն այս հարցումն ընել ձեզի : Ուրախ եմ որ ձենէ այս պատասխանը լսեցի, հիմա կրնաք երթալ” :

Երբ տղայք դուրս ելան, անոնց հայրն այն տիկնոջը դառնալով “Մարիամ ու Յակոբ ան ելակներն առած չեն”, ըսաւ :

Տիկինը բան մը չըսաւ, բայց կ’երեւար թէ չէր հաւատար որ տղայք այն պտուղը առած չէին : Քանի մ’որ ետքը հայրն իմացաւ թէ ո՞վ առած էր ելակները, և յայտնի եղաւ որ ստուգիւ Մարիամ և Յակոբ դպած չէին անոնց :

Ասիկա օգտակար դաս մ’եղաւ այն տղոց ճշմարտութեան մեծ արժէքը սորվելու : Եթէ անոնց հայրն չգիտնար թէ անոնք ճշմարտախօս են, կրնար կասկածիլ թէ պտուղներն անոնք առած կին՝ թէեւ անոնք բացարձակապէս ժխտէին. քանզի ստախօսներուն չենք հաւատար՝ թէեւ երբեմն ճշմարիտ խօսին :

Մարիամու և Յակոբայ հայրը նոյն տիկնոջ տունը հանգիպելով, իմացուց ելակները դողցողը որ ոչ Մարիամ էր և ոչ Յակոբ :

ԳԼՈՒԽ ԽԴ

ԺՈՂՈՎԱԵՏՈՒՆ

Այս գէպքէն քանի մ'օր ետքը Մարիամու և Յակոբայ հայրն ու մայրը զանոնք իրենց հետ առնելով՝ ուրիշ քաղաք մը գացին քանի մը մը ղոն հեռու, հոն ազգականի մը տուն շարաթ մը կենայու :

Եթէ ժամանակ ունենայի, կրնայի պատմել ձեզի թէ ինչպէս Մարիամ ու Յակոբ իրենց օրերը հոն կ'անցնէին, թէ ինչ նոր տեսարաններ կը տեսնէին, և ինչ նոր ճշմարտութիւններ կը լսէին. բայց հիմա բանի մը վրայ միայն պիտի խօսիմ :

Այն քաղաքին մէջ ժողովատուն ըսուած մեծ տուն մը գացին, ուր շատ բազմութիւն կար : Սրահին (սալ) ծայրը մեծ տախտակամած (տօշակ) մը կար, որ միւս տեղերէն քիչ մը բարձր էր, և ուր քանի մը մարդիկ նստած շատ զբաղեալ կ'երեւային :

Ոմանք իրենց ձեռքը գիրք և ոմանք ալ թուղթեր ունենալով կարգաւ ոտք կ'ելլէին և բարձր ձայնով կը խօսէին : Գետնի վրայի մեծ բազմութենէն ալ ոմանք նստած և ոմանք ոտքի վրայ, ուշադրութեամբ մտիկ կ'ընէին այն բարձր տեղը կեցող մարդոց ըսածները :

Մարիամ ու Յակոբ անոնց ըսածները լաւ չէին հասկնար, բայց իրենց տեղէն կրնային տեսնել գրեթէ բոլոր մարդիկ, որ այն մեծ սրահին մէջ էին : Ուստի չէին ձանձրանար իրենց հօրն ու մօրը հետ հօն կենալէ, թէեւ աւելի քան երեք ժամ հօն մնացին :

Վերջապէս խօսողներն իրենց խօսքը լմնցուցին, և յետոյ կամաց կամաց ժողովն արձակուեցաւ, և Մարիամ ու Յակոբ և անոնց ծնողքըն իրենց ազգականին տունը դարձան :

«Ո՛րչափ մարդ կար այն մեծ սրահին մէջ», ըսաւ պզտիկ աղջիկը :

«Այո, շատ», պատասխանեց հայրը, «սրահը լեցուն էր, շատ մարդիկ ալ՝ որ չէին կրնար ներս մտնել, դուրսը կեցած էին : Անոնք ի՞նչ պատճառաւ հօն ժողվուած էին, գիտէ՞ք» : Մարիամ կը կարծէր թէ ճառ մտիկ ընելու եկած էր այն բազմութիւնը :

«Այո, այնպէս էր», ըսաւ հայրը, «և ճառ խօսողներն ի՞նչ բանի վրայ խօսեցան, գիտէ՞ք» :

Մարիամ քանի մը բան ըսաւ, զոր լսած և միտքը պահած էր : Հայրը հասկեցաւ որ աղջիկը մտիկ ըրած էր, թէեւ ըսուածներուն մեծ մասը չէր հասկըցած, և թէ Յակոբն ալ նոյնպէս քիչ շատ բան լսած էր :

«Ուրեմն այս բաներուն վրայով խօսիմ ձեղի», ըսաւ հայրը. «եթէ դուք քանի մը տարի աւելի ողջ մնաք, և այնպիսի տեղ մը երթաք,

դուք ալ ձեր լսածներն ինծի պիտի պատմէք :
Գիտէք թէ ես շատ անգամ կը պատմէի ձե-
զի այն երկիրներուն վրայով , որոնց խեղճ և
տգէտ բնակիչները ճշմարիտ Աստուածը չեն
ճանչնար , այլ կը պաշտեն սուտ աստուածներ ,
կամ փայտէ և քարէ շինուած կուռքեր որ
մարդու օգուտ չեն կրնար ընել” :

Մարիամ ու Յակոբ մուցած չէին ասիկա :
“ Աստուած իր Սուրբ Հոգւոյն շնորհքովը , բա-
րի մարդոց սրտերուն մէջ սա խորհուրդը դրաւ” ,
շարունակեց հայրը , “ որ այն խեղճ ու տգէտ
կուսակաշաններուն ողորմին , և ջանք ընեն անոնց
ճշմարտութիւնը սորվեցընելու : Ոմանք իրենց
հայրենիքէն ելլելով հեռի երկիրներ դացին ,
և այն խեղճ մարդոց լեզուները սորվելով Աս-
տուածաշունչը և ուրիշ գիրքեր անոնց լեզուով
տպել տուին , և ամէն կերպով , որչափ հնար
էր , շատ բան սորվեցուցին անոնց ճշմարիտ Աս-
տուծոյ վրայով , զոր օրինակ թէ ինչպէս Ան
իր սիրելի Որդին աշխարհը զրկեց մեղաւոր-
ները փրկելու : Այս քարոզիչները Միսիոնար
կ’ըսուին : Կան մարդիկ ալ , որ հեռի երկիր-
ներ չեն երթար , այլ իրենց հայրենիքը մնա-
լով ըստ կարի կ’աշխատին այս գործը յառաջ
տանելու : Ստակ կուտան Միսիոնարներ զրկե-
լու , Աստուածաշունչը և ուրիշ օգտակար գիր-
քեր տպելու . իւրաքանչիւր մարդ այս կերպով
մէյմէկ բան կրնայ ընել . մարդ մինչեւ ան-

գամ դահեկան մը տալով կրնայ օգնել Աստուծոյ գիտութիւնը տգէտներուն զրկելու գործին :

Ձեզի պէս փոքր տղայք անգամ կարող են օգնութիւն ընել այս բարի գործին :

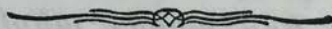
Ամէն բարեպաշտ մարդ , թէ իր հայրենիքը մնայ , թէ օտար երկիր երթայ , թէ շատ ստակ ունենայ տալու և թէ քիչ , կրնայ աղօթք ընել և Աստուծոյ օրհնութիւնը խնդրել , որ խեղճ հեթանոսներն իրենց չար ճամբաներէն ետ կենալով՝ դարձի գան և Տէր Յիսուս Քրիստոսը սիրել և անոր պատուիրանքը պահել սորվին :

Շատ ժամանակ կայ որ առաջին անգամ Միսիոնարք օտար երկիրներ գացին : Անոնք մեռան , բայց ուրիշներ անոնց տեղը կը հասնին , և ամէն տարի շատ ուրիշներ ալ կ'երթան : Բան մը պիտի ըսեմ ձեզի որ պիտի ուրախացրնէ զձեզ : Աստուած օրհնեց այս մարդոց գործը և անոնց միջոցով շատ հեթանոսներուն մեծ շնորհքներ տուաւ : Ատենօք այս հեթանոսները տգէտ և չար էին , բայց Աստուած անոնց սիրտը փոխեց , երբ անոնք լսեցին անոր սուրբ խօսքը որ կարող է զմարդիկ իմաստուն ընել փրկութեան :

Հիմա խօսիմ ձեզի այն բազմութեան վրայ որ այսօր տեսանք : Այն ատենաբաններէն ումանք , որոնց խօսքերը լսեցիք , Քարողիչ չէին , բայց ամէնքը կը խօսէին հեթանոսներուն խեղ-

ճութեանը, և Աստուծոյ մարդասիրութեանը վրայ, թէ ինչպէս Աստուած արթնցուց բարի մարդիկ երթալ հեթանոսներուն քարոզել : Պատմեցին նաեւ այն մեծ օգուտները որ ամենակարող Աստուծոյ օրհնութեամբն արդէն եղած են : Այն սրահին բազմութիւնը հոն եկած էր յատկապէս այս բարի լուրերը լսելու, և տարակոյս չունիմ թէ անոնց լրած բաները մեծ ուրախութիւն տուաւ անոնց : Անոնցմէ շատերը ստակ տուած են այս դործին յառաջացմանը համար, և կը յուսամ թէ աղօթքով պիտի խնդրեն Աստուծմէ որ օգնէ Միսիոնարաց, խեղճ և մեղաւոր հեթանոսներուն ալ իր Սուրբ Հոգին տայ որ անոնք իրենց սրտերը Յիսուսի Քրիստոսի սիրոյն դարձնեն :

Աստուած խոստացած է այսպիսի աղօթքները լսել, և իր Սուրբ Գիրքին մէջ ըսած է մեզի թէ ժամանակ պիտի դայ որ երկիրը Տէրօջը գիտութեամբը պիտի լեցուի, ինչպէս որ ջուրերը ծովը կը ծածկեն” :

ԳԼՈՒԽ ԽԵ

ԴԵՏԵՍԵՆԻ ՄԵՃ ՕՐԸ

“Մեր գացած ժողովատան սրահը շատ մեծ էր” նորէն ըսաւ Մարիամ հետեւեալ օրը,

«այնչափ մեծ սրահ երբէք տեսած չէի: Հոն մարդ կը բնակի»:

«Ոչ, այն սրահին շինուելու մէկ նպատակն ըսեմ ձեզի», պատասխանեց հայրը:

«Գիտէք որ երկրիս մէջ գողութիւն մարդասպանութիւն և ուրիշ չարութիւն ընող գէշ մարդիկ կան»:

«Այո, գիտենք հայր», ըսաւ Յակոբ, «դեռ անցած շաբաթ մեր խնձորները պարտէզէն գողցուեցան. աղէկ գիտեմ որ զանոնք գողցողները բարի մարդիկ չէին»:

«Անտարակոյս այնպէս է, Յակոբ», ըսաւ հայրը, «քանզի բարի մարդիկ գողութիւն չեն ընէր»:

Երբ գողերուն և ուրիշ չար մարդոց չարութիւնը կ'իմացուի, ընդհանրապէս անոնք բռնուելով բանտ կը դրուին»:

«Բայց, հայր, այն սրահը բանտ է», հարցուց Մարիամ:

«Ոչ», ըսաւ հայրը, «այն սրահին վրայ քիչ մը ետքը պիտի խօսիմ: Այս չարագործները բանտ կը դրուին, և կը պահուին մինչեւ որ դատաւորը քաղաք կու գայ. և անատեն որոշեալ օր մը», — հոս Մարիամ իր հօրը խօսքը ընդմիջելով հարցուց, «Դատաւորը ո՞վ է, հայր»:

— «Դատաւորը, սիրելիս, մարդ մըն է, որուն իշխանութիւն տրուած է այն մարդիկը քննել

որոնց համար կ'ըսուի թէ երկրին օրէնքներուն դէմ գործած են, և իմանալ թէ անոնց վրայ եղած ամբաստանութիւնն իրա՛ւ է թէ ոչ: Այս դատաւոր կոչուած մարդն այն մեծ սրահը կը մտնէ, և նստելով այն բարձր աթոռին վրայ զոր սրահին ծայրը տեսար՝ իր քննութիւնները կ'ընէ. ուրիշ մարդիկ ալ կ'օգնեն անոր այն քննութեան ատենը, և երբ ամբաստանեալները քննողներուն առջեւը մի առ մի կը բերուին, քննիչներն անոնց թէ 'ի նպաստ և թէ հակառակ տրուած վկայութիւնները մտիկ կ'ընեն, և ամբաստանեալը կ'արձակուի, եթէ անոր յանցանքը չհաստատուի. բայց երբ կը ստուգուի թէ երկրին օրէնքներուն դէմ գործած է, դատաւորը հրաման կ'ընէ ըստ օրինաց պատժել այն մարդը:

Սիրելի աղջիկս, կ'ախորժի՞ս դատաւորի մը առջեւ կենալ և չարութեան համար քննուիլ՞:

«Ոչ, ոչ», ըսաւ Մարիամ:

— «Սիրելի տղաքս, գիտէ՞ք արդեօք որ օր մը դատաւորի մը առջեւ պիտի կայնիք՞»:

«Ո՛հ, հայր», գոչեց Յակոբ:

«Ճշմարիտ կ'ըսեմ», ըսաւ հայրը: «Ահա՛ Աստուածաշունչին խօսքը, որ ինչպէս գիտէք, ճշմարիտ է, «Ամենքս ալ Քրիստոսի ատեանին առջեւը պիտի կայնինք՞»:

Դուք, սիրելի տղաքս, հոն պիտի ըլլաք, ձեր ծնողքը և աշխարհիս բոլոր բնակիչներն

ալ հոն պիտի ըլլան : Այն բազմութիւնը որ երէկ տեսաք, մեծ երեւցաւ ձեզի, բայց, ո՞հ ի՞նչ մեծ ժողովք պիտի ըլլայ հապա այն, երբ բոլոր մեռելները յարութիւն առնելով՝ ֆրիստոսի աթուին առջեւը դան դատուելու : Անատեն այս աշխարհիս մէջ մեր բոլոր ըրածները, ըսածները և խորհածները մեր առջեւ պիտի դրուին :

Անատեն բոլոր մարդիկ երկու մեծ խումբ պիտի բաժնուին . մին Աստուծոյ ժողովրդեան, և միւսը Սատանային ժողովրդեան խումբը՝ այսինքն անոնք որոնց մեղքերը ներուած են, և անոնք որ անապաշխար մեռած են : Աստուծոյ ժողովուրդը դատաւորին աջ կողմը պիտի կենայ, իսկ Սատանայինը՝ ձախ կողմը :

Այնուհետեւ Տէր Յիսուս Քրիստոս աջակողմեաններուն պիտի ըսէ . « Եկէք, իմ հօրս օրհնածները, աշխարհի սկիզբէն ձեզի համար պատրաստուած թագաւորութիւնը ժառանգեցէք », և անոնք երկինքը պիտի ընդունուին՝ փառօք և երջանկութեամբ յաւիտեան հոն կենալու :

Յետոյ դատաւորն ձախակողմեանց դառնալով պիտի ըսէ, « Մէկդի գացէք ինձմէ, անիծեալներ, յաւիտենական կրակին մէջ, որ պատրաստուած է Սատանային՝ և իր հրեշտակներուն ». և անոնք դժոխք պիտի երթան, ուր միայն ցաւ ու տրտմութիւն պիտի ըլլայ յաւիտեանս յաւիտենից :

Ասոր վրայով պիտի մտածէ՞ք, սիրելի տղաքս,

և ամէն օր աղօթքով Տէր Յիսուսի պիտի երթա՞ք և ձեր մեղքերը խոստովանելով պիտի խնդրէ՞ք որ Ան ձեր մեղքերը ներէ և ձեր բարեկամն ըլլայ հիմա և միշտ” :

Այս բաներն ըսելէն ետքը՝ Մարիամ ու Յակոբ շատ կը մտածէին : Ընթերցող , դուն ալ այս գիրքին մէջ բացատրուած աս և ասոր նման ուրիշ մեծամեծ ճշմարտութիւններուն վրայ չե՞ս մտածեր : Դուն ալ Աստուծմէ շնորհք խնդրէ , որ հաւատքով արդարացած և Քրիստոսի արեամբը սրբուած ըլլալով դատաստանի այն մեծ օրը դատաւորը քեզի բարեկամ դանես :

ՅԱՆԿ ԳԼԽՈՑ

ԳԼՈՒԽ	ԵՆԷ՝
Ա. Յակոբ Մարիամ և անոնց հայրը	1
Բ. Աստուծոյ և Անոր բարերարութեանը վրայ 3	3
Գ. Ծաղիկը և անոր սերմը	4
Դ. Աստուած ամէն բան ստեղծեց	7
Ե. Ընթերցարանը	9
Զ. Հրեշտակներուն վրայ	10
Է. Ընթերցարանին մէջ եղած ուրիշ խօսքերը	13
Ը. Աստուծոյ խմաստութեանը վրայ	15
Թ. Բլուրն ու ծովը	16
Ժ. Աստուած ամէն տեղ է	18
ԺԱ. Կուռքը	20
ԺԲ. Աստուած սուրբ և արդար է	22
ԺԳ. Տղան ու ձին	24
ԺԴ. Աստուած բարի է չարերուն անգամ	26
ԺԵ. Սուրբ Գիրքը	28
ԺԶ. Բոլոր մարդիկ մեղանշելու հակամէտ սրտով ծնած են	30
ԺԷ. Աստուած մարդը սուրբ ստեղծեց	32
ԺԸ. Պզտիկ մեղք չկայ	34
ԺԹ. Գերեզմանատունը	35
Ի. Պէտք է որ մեղքը պատժուի	38
ԻԱ. Ճշմարտութիւններուն ամենէն լաւը	40
ԻԲ. Փուշէ պսակը	42

ԳԼՈՒԽ

ԻԳ.	Պղտիկ տղոց հրաման կայ ֆրիստոսի երթալու	44
ԻԴ.	Ծննդեան տարեդարձը	47
ԻԵ.	Փոթորիկ մը	49
ԻԶ.	Վտանգը մեզ մեր պարտաւորութիւնը կատարելէ ետ պահելու չէ	51
ԻԷ.	Տղայոց հայրն ապահով կը դառնայ	53
ԻԸ.	Ծովեզերք	55
ԻԹ.	Զկնորսներուն վտանգի մէջ իյնալը	57
Լ.	Շնորհակալութիւն	60
ԼԱ.	Աստուծոյ քաղցրութիւնը մեզ ապաշխարութեան կ'առաջնորդէ	64
ԼԲ.	Ապաշխարութիւնն ի՞նչ է	66
ԼԳ.	Յիսուս ֆրիստոս ամէն բանի տէրն է	67
ԼԴ.	Կռուասէր տղայք	69
ԼԵ.	Կռուիլը ու ծեծկուիլը շատ գէշ բաներ են	72
ԼԶ.	Մեղքն ի՞նչ է	75
ԼԷ.	Աստուծոյ բարեկամն ըլլալու ճամբան	78
ԼԸ.	Այս աշխարհս մեր բնակարանը չէ	80
ԼԹ.	Աստուծոյ մարդիկ ու աշխարհի մարդիկ	82
Խ.	Ճշմարտութիւն	85
ԽԱ.	Աստուած ճշմարտութեան Աստուած է	88
ԽԲ.	Ի՞նչ բանի համար աղօթք ընելու ենք	91
ԽԳ.	Ելակները	93
ԽԴ.	Ժողովատունը	98
ԽԵ.	Դատաստանի մեծ օրը	102

İBB Eyüp Sultan Halk ve Çocuk Kütüphanesi

ERM0978

255.07.02.01.06.00/

